

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

**Регионална стратегија за развивање на
одржлив туризам во Преспанскиот
Регион со посебен осврт на еколошкиот
туризам и можностите за негово
развивање**

Февруари, 2004

СОДРЖИНА

Глава 1:	7
Проценка на моменталната состојба во равојот на одржливиот туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање.....	7
1. Општи информации	7
1.1. Разновидност на регионот во Албанија	7
1.1.1. Клима	7
1.1.2. Водни ресурси	7
1.1.3. Околина	7
1.1.4. Културно и историско наследство	7
1.2. Законска рамка во Албанија	8
1.3. Меѓународни договори ратификувани од страна на Република Албанија	8
1.4. Разновидност на регионот во Македонија	9
1.4.1. Клима	9
1.4.2. Водни ресурси	9
1.4.3. Околина	10
1.4.4. Културно-историски споменици	11
1.5. Законска рамка во Македонија	12
1.6. Ратификувани меѓународни договори во Македонија	12
1.7. Општини во регионот	13
2. Моментална состојба во Албанскиот дел на регионот.....	14
2.1. Површина, население и жител на метар квадратен	14
2.2. Инфраструктура	15
2.3. Моментална состојба со туризмот во регионот	15
2.4. Заштита на животната средина	16
2.5. Раководење со цврстиот отпад	17
2.6. Раководење со водни ресурси	17
2.7. Клима	18
2.8. Природни ресурси	18
2.8.1. Флората во регионот	18
2.8.2. Фауна	18
2.9. Транспорт	19
2.10. Занаетчиство, музеи, цркви, настани	19
2.11. Образование	20
2.12. Проекти поврзани со еколошки туризам во Преспанскиот регион	20
3. Моментална состојба во Македонскиот дел на регионот	21
3.1. Површина, население и жител на метар квадратен	21
3.2. Инфраструктура	22
3.2.1. Патишта	22
3.2.2. Вода.....	23
3.2.3. Електрична енергија и комуникации	23

3.3. Туризмот во регионот	24
3.3.1. Спорт и рекреација	26
3.3.2. Медицински третмани и можност за подобрување на здравствената состојба	26
3.4 Заштита на природата.....	26
3.5 Отстранување на цврст отпад.....	27
3.6. Раководење со отпадни води.....	28
3.7. Соларна енергија.....	28
3.8. Природни ресурси	29
3.9. Транспорт	29
3.10. Занаетчиство, музеи, цркви, настани	30
3.11. Образование	31
3.12. Проекти за еко-туризам во Преспанскиот регион	31
3.12.1. Брајчино.....	31
3.12.2. Патеки на наследство	32
3.12.3. Доживејте ја Преспа.....	32
4. SWOT анализа во Албанија.....	33
4.1. Анализа на предности на регионот.....	33
4.2. Анализа на недостатоци	34
4.3. Анализа на можности.....	35
4.4. Анализа на закани.....	35
5. SWOT анализа во Македонија.....	37
5.1. Анализа на предности	37
5.2. Анализа на недостатоци	37
5.3. Анализа на можности.....	38
5.4. Анализа на закани.....	38
6. Користена литература и извори на информации.....	39
<i>Анекс 1: Листа на проекти во регионот</i>	<i>40</i>
<i>Анекс 2: Листи на невладини организации</i>	<i>47</i>
<i>Анекс 3: Листа на туристички агенции во регионот</i>	<i>51</i>
<i>Анекс 4: Посвоени капацитети за сместување во Македонија</i>	<i>52</i>
<i>Анекс 5: Заклучоци од Меѓународниот Симпозиум 2000 во Ошешево.....</i>	<i>55</i>
<i>Анекс 6: Декларација на Премиерите на трите држави</i>	<i>57</i>
Глава 2:	59
Акционен План за развивање на одржлив туризам со посебен акцент на еколошкиот туризам во Преспанскиот регион	59
1. Вовед.....	59
2. Резиме	60
3. Идентификација на потребите и анализа на заедницата.....	61
4. Постапување на приоритети за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро.....	64
5. Цели, препорачни акции и работен план	69

Вовед

Регионалната Стратегија е подготвена преку процес на фацитлирање и учество на локалното население, експерти во областа на одржливиот туризам, невладини организации и општествени чинители од Преспанскиот Регион како од Албанија така и од Македонија. Регионалниот центар за заштита на животната средина за Централна и Источна Европа (PEI) - Канцелариите во Албанија и Македонија го фацитлираа процесот.

Регионалната стратегија се состои од два дела:

Глава 1: Проценка на моменталната состојба во развојот на одржливиот туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање; и

Глава 2: Акционен план за развивање на одржлив туризам со посебен акцент на еколошкиот туризам во Преспанскиот Регион.

Голем дел од податоците што се внесени во првата глава од овој документ се обезбедени со помош на локалните учесници, а во најголем дел од г-дин Павле Јовановски, референт за туризам во Општина Ресен. Со својата несебична помош, тој исто така обезбеди учество на локалните чинители за време на обуките и процесот на развивање на Акциониот план. Проценката на моменталната состојба во голема мера беше збогатена со податоци и можности кои ги прикажаа неколку домашни и странски експерти, со што воедно се помогна при дефинирањето на рамката на Акциониот план.

Врз основа на анализираните податоци, проценетите можности, слаби и јаки страни, како и визиите, желбите и потребите на локалното население и локалните самоуправи од Преспанскиот Регион во Албанија и Македонија, беше дефиниран и Акциониот план преку современ методолошки пристап.

На тој начин, Регионалната стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен акцент на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање претставува документ кој ги содржи потребите и желбите на локалното население и локалните самоуправи за развој на одржлив туризам, дефинирајќи ги неопходните мерки и активности кои треба да се превземат за реализирање на таа визија. Документот треба да им помогне на локалните самоуправи соодветно да ги насочуваат своите активности и финансиски средства во програмите за развој на туризмот. Ваквиот развоен документ е особено неопходен за привлекување на странските донации и инвестиции, бидејќи ги претставува локалните човечки, економски и природни ресурси.

Целиот проект од кој што како краен производ произлезе Регионалната Стратегија беше имплементиран со финансиска помош на Абасадата на Република Германија во Република Македонија, за што РЕЦ изразува посебна благодарност.

Посебна благодарност би сакале да искажеме и кон експертите кои со своето учество и несебично пренесување на своето знаење помогнаа во процесот на едукација на учесниците, Г-ѓа Мира Милева, Проф. Др. Светислав Крстиќ, Г-дин Ѓорѓи Велески, Г-дин Драги Поп Стојанов, Г-дин Влатко Трпевски како и на повеќе учесници кои што ги претставија своите проекти и нивните достигнувања во Преспанскиот регион.

За крај, би сакале да изразиме силна благодарност и до градоначалникот на Општина Ресен, Д-р Димко Тоскоски за неговата поддршка за изработка и спроведување на овој проект во Преспанскиот Регион.

Кратенки

ГТЗ	- Германско Друштво за Техничка Соработка
ИТЗ	- Институт за Трајни Заедници
ИОМ	- Меѓународна Организација за Миграција
ОН	- Обединети Нации
РА	- Република Албанија
РГ	- Република Грција
РМ	- Република Македонија
СОРОС	- Фондација Институт Отворено Општество
СВОТ анализа	- Анализа на предности, недостатоци, можности и закани
УНДП	- Програма за Развој на Обединетите Нации
УСАИД	- Програма за помош на Обединетите нации

Глава 1:

Проценка на моменталната состојба во равојот на одржливиот туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање.

1. Општи информации

1.1. Разновидност на регионот во Албанија

1.1.1. Клима

Климата во Преспанскиот регион е умерено континентална-централно Евтропска со медитеранско влијание. Просечните годишни врнежи се движат во опсег од 600-900 мм. Влажната сезона трае од Октомври до Мај. Снежни врнежи има од Октомври до Април. Просечната годишна температура на ниво на езерото е помеѓу 9.5°-11°C. Брзината на ветерот е ниска во текот на целата година.

1.1.2. Водни ресурси

Постојат две езера во Албанскиот дел на Преспа, Мала и Голема Преспа. Овие две езера се дел од главниот систем за извор на вода, заедно со Охридското и Скадарското езеро. Голема Преспа е еден од најважните извори на Охридското езеро. Мала Преспа во Албанскиот дел е најважниот извор на вода за регионот Деволи. Во моментот овој дел прерасна во мочуриште и системот за дренирање на вода е затворен. Исто така треба да се напомене дека овие две езера претставуваат основен извор на живот за екосистемот во Преспанскиот регион, бидејќи се основните регулатори на климата во регионот.

1.1.3. Околина

Геоморфологијата на преспанскиот регион е многу интензивна. Геоморфолошкиот карактер на регионот е дефиниран со двете езера, Мала и Голема Преспа, и високите планини масиви (Мали и Тате, Трикларио) ситуирани на кусо растојание околу обалите на двете езера. Планинската област со висина од 1.100-1.500 м надморска височина се простира во најголемиот дел од регионот. Постојат четири острови во двете езера.

1.1.4. Културно и историско наследство

Преспа е богата со културно и историско наследство, што содржи предисториски населби и споменици, како и уметнички дела од предисториско и Византиско време, а исто така и плејада на локални традиции, обичаи, архитектура и уметнички форми. Спомениците се генерално запиштени и потребно е одржување, реставрација како и промоција за се сочуваат и промовираат. Некој од најважните споменици во регионот се манастирот Св. Марија, на малиот остров на Мала Преспа (XIV

век), монашки манастири на границата помеѓу Албанија и Македонија (VII век), Замокот во Трени (бронзен период), монашки манастири Св. Марија (Saint Maria of the Deepness, XII – XIII век), голем број на пештерски цркви и манастири, итн.

Регионот изобилува со традиционални вредности како што се занаетчиство, богато традиционално мени, како и многу локални настани и фолклорни фестивали и др., кои што мораат да се сочуваат за да се обезбеди одржлив развој на регионот.

1.2. Законска рамка во Албанија

Езерата Голема и Мала Преспа како и нивните базени се заштитени со серија национални и меѓународни легални инструменти:

- Закон за заштитени зони;
- Институционална рамка на “ Преспа Национален Парк (ПНП) со вкупна повржина од 27.750 ха; и
- Одлука на Советот на Министри на Република Албанија , бр. 80, од 18.02.1999, “ Нотификација за Националниот Парк Преспа“
- Стратегија за биодиверзитет и Акционен План

1.3. Меѓународни договори ратификувани од страна на Република Албанија

Основните меѓународни инструменти кои што се однесуваат на заштита и раководење со Преспа Паркот се обврзувачки за една или повеќе од трите земји и налагаат минимум обврски за заштита се следните:

- Конвенција за заштита на миграторни видови диви животни (Конвенција на ОН, Бон, 23 јуни 1979, стапува на сила 1983);
- Конвенција за заштита и користење на меѓугранични водени ресурси и меѓународни езера, 1992;
- Конвенција за заштита на дивиот растителен и животински свет и природните живеалишта во Европа (Совет на Европа, Берн , 19 септември 1979, стапува на сила 1982);
- Конвенција за Биолошка разновидност (УНЕП, Рио, 5 јуни 1992, стапува на сила 1993);
- Конвенција за оценка на прекуграничните влијанија врз животната средина, 1991;

- Конвенција за меѓународна трговија со загрозени диви животински и растителни видови, 1973;
- Конвенција за заштита на светското културно и природно наследство (UNESCO, Париз, 16 ноември 1972, стапува на сила 1995),

1.4. Разновидност на регионот во Македонија

1.4.1. Клима

Климата во Преспанскиот регион е умерено-континентална со медитеранско влијание преку клисурата Грло на југозапад од малото езеро и преку планинскиот превоз Превтис на југозападниот дел на Мала Преспа. Тоа условува топли лета со свежи ноќи и благи зими што е мошне поволно за пријатен и здрав одмор. Просечните годишни температури имаат умерени амплитуди. Екстремните температури се движат од $-26,5^{\circ}\text{C}$ до $35,5^{\circ}\text{C}$. Средната повеќегодишна температура на воздухот изнесува $12,9^{\circ}\text{C}$. Најниска средномесечна температура е во месец јануари и изнесува $5,1^{\circ}\text{C}$, додека најголема средномесечна температура на воздухот е во месец август која изнесува $21,6^{\circ}\text{C}$. Должината на траењето на период со среднодневна температура $T > 5,0^{\circ}\text{C}$ изнесува 243 дена. Траењето на периодот со активни температури $T > 10,0^{\circ}\text{C}$ изнесува 174 дена, додека период со средна температура на воздухот поголема од $T > 15,0^{\circ}\text{C}$ изнесува 117 дена. Просечната температура на водата во езерото е $13,9^{\circ}\text{C}$, а температурата над 20°C во јули и заклучно со септември. Климата во зависност од влијанието на надморската висина се јавува различно како и од влијанието на водената маса на езерото и други физичко-географски фактори (пошуменоста, влијанието на обработливите површини, урбанизација на земјиштето) како и другите динамични фактори, транспортот на воздушните маси, како и соларните фактори, интензитетот на глобалното зрачење, осончувањето, облачноста и сл. Од сите овие влијанија климата се јавува како:

- топло и ладно субмедитеранско климатско подрачје од 600-900м и од 900-1100м.
- подгорско и горско субмедитеранско климатско подрачје од 1100-1300м. и од 1300-1650м. како и
- субалпско и алпско подрачје од 1650-2250м. и над 2250м.

Може да се заклучи дека климатските услови во Преспанскиот регион претставуваат идеален услов за развој на туризмот преку цела година. Управувани на рационален начин сонцето, водата, ветерот, земјиштето, флората, фауната, овозможува поголема можност на стабилен развој на областа.

1.4.2. Водни ресурси

Преспанското Езеро е второ по големина во Р. Македонија и е сместено во југозападниот дел од земјата, помеѓу Националните паркови Пелистер и Галичица. По површина е околу 274 км² од кои 177 км² припаѓа на наша територија или 65%, југоисточниот дел припаѓа на Р.

Грција со 17%, а југозападниот дел припаѓа на Р. Албанија со 18%. Најголема длабочина измерена е 54м. Максимална должина изнесува околу 28км, широчина околу 17км, а средната околу 10км. Максималната длабочина е 54м, но во овој период сигурно е под 50м, а средна длабочина е од 15-17м. Припаѓа на групата десаретски езера кои настанале по тектонски пат со спуштање на котлините кон крајот на плиоценот и почетокот на плеистоценот. Преспанското Езеро лежи на надморска висина од 853м. што е за 158м. повисоко од Охридското Езеро. Една од главните причини за осцилациите на нивото на водата е истекот на водата. Познато е дека површински истек на вода од Преспанското Езеро нема. Но, веќе е утврдено дека преку варовничкиот состав на планината Галичица и Сува Гора и преку подземните понори (познат е понорот Завир) истекува во соседните пониски подрачја Охритското и Корчанското. Изворите кај Св. Наум претставуваат убав пример за потврда дека се тоа води (во поголем дел) од Преспанското Езеро. Поточно, 46% од водата што се влева во Охридското Езеро потекнува од Преспанското. Од ова треба да се заклучи дека двете езера треба да се разгледуваат како единствен хидролошки систем. Кога станува збор за приливот на вода во езерото таа потекнува од врнежите во сливното подрачје и на самото езеро, површинското дотекнување во езерото и подземно дотекнување. Главни притоки од кои се храни со вода Преспанското Езеро се Источка, Голема, Преторска и Брајчинска река во македонскиот дел и Стара река во грчкиот дел од сливот. Во сливот на сите три крајбрежни држави постојат голем број на суводолци кои освен при топење на снегот и при обилни дождови, во поголемиот дел на годината се со празни корита и тие немаат некое позначајно хидрогравско значење.

Просечната температура на водата изнесува 12°C, додека максималната температура во јули-август достигнува до 27°C. Просирноста на водата се движи од 3-10м, која преставива физички одговор на целокупната физичка и биолошка активност во водниот столб.

1.4.3. Околина

Преспанската Котлина, поделена на копно со 562км² и водена маса 177км², преставува посебна просторна целина која географски се простира околу пресекот на 41° С. Г. Ш. и 21° И. Г. Д. , односно во југозападниот дел од Р.Македонија. Котлината е ограничена со возвишенијата на Баба со Пелистер(2600м) на исток и Галичица(2255м) на запад. На север е планината Плакенска и Бигла(1933м), а на југ планината Горбач и нешто пониските огранци од Галичица. Според геоморфолошките проучувања Преспанската Котлина преставува карстно поле. Рамницата ја сочинува дното на котлината, која се простира најмногу до 1000м надморска висина, а котлинскиот рам го сочинуваат источната страна на планината Галичица и западната страна на Баба со Пелистер и Бигла. За разлика од алувијалната рамнина, котлинскиот рам е мошне сложен по својата геолошка и геоморфолошка структура. Тоа особено се однесува за источниот рам од рамнината. Вака издвоените рељефни целини имаат засебни стопански карактеристики, што условува различен стопански живот. Секако дека најзначајно е Преспанското езеро кое е второ по големина во Р. Македонија и е сместено во југозападниот дел од земјата, помеѓу Националните паркови Пелистер и Галичица.

1.4.4. Културно-историски споменици

На подрачјето на Преспа регистрирани се 130 археолошки локалитети од различни периоди од развојот на материјалната култура, потоа 1000 археолошки експонати, 500 монети, како и 450 експонати од етнолошко наследство. Регистрирани се 95 цркви и манастирски комплекси како и 1024 икони. Како атрактивност и природна реткост претставува островот **Голем Град** со површина од 1 км². Обраснат е со бујна шумска вегетација со најголема застапеност на фојата (Јуниперус еџелса) што е реткост на Балканот. Постоеле 7 цркви од кои сочувана е само една, Св.Петар од XIV век. Голем Град е археолошки локалитет со остатоци од живеалишта, цркви и некрополи од римската епоха и средновековието, богат резерват на ендемични растенија и како природна реткост заштитен со закон - атрактивно излетничко место за посетителите и туристите во овој регион. Како позначаен споменик од сакралната архитектура претставува црквата Св.Горѓи во с. Курбиново изградена 1191 година. Извршена е целосна конзервација и заштита на фрескоживописот. Други позначајни вредности се манастирот Св.Илија с. Грнчари кој датира од XVIII век. На истиот досега не е извршена заштита, што претставува неопходност како би влегол во туристичка вредност за туристите и посетителите. За разлика од овој манастир на Св.Богородица во с. Сливница изградена 1607 година извршена е конзерваторска работа на фрескоживописот и архитектурата, како и на конаците. Останува неопходноста од конзервацијата и на иконите. Решавањето на природниот пат до црквата Св. Богородица како проблем, би ја зголемил посетеноста на истиот. Црквата Св.Петар изградена е XVI век со живопис од XVI и XVII век. Сочуваноста на објектот, конаците, фрескоживописот, местополжбата во с. Брајчино, село со идеални услови за развој на селскиот и планинскиот туризам, ја збогатува туристичката понуда како традиционално-амбиентално подрачје. Свои вредности имаат и црквата Св. Атанасие во с. Долно Дупени изградена 1864 год. на која е извршена конзервација на архитектурата, а во наредниот период се налага да се изврши и конзервација и на фрескоживописот, црквата Св. Атанасие с. Љубојно изградена 1623 год. црквата Св. Архангел с. Асамати изградена 1633 год. црквата Св. Атанасие с. Стење од посвизантискиот период, на која извршена е конзервација на архитектурата, црквата Св. Никола с. Златари на која исто така извршена е конзервација на архитектурата, своја вредност има и црквата „Калугери,“ с. Претор, скоро разрушена, за која постои изготвен проект за нивна рестарација.

Сите споменици од сакралната архитектура претставуваат туристичка вредност за Преспа. Својот значај би го достигнале уште повеќе со целосна заштита на истите, зачувување на автентичноста, одбележување со патоказни табли до истите, присуство на лице кој ќе ја познава историјата на објектот како би ги анимирал посетителите и туристите и да се покрене иницијатива до надлежните субјекти за превземање на конкретни мерки како овие вредности би го достигнале своето значење.

Од гратската архитектура со своите архитектонско естетски вредности посебно се издвојува зградата „Сарај,“ изградена во почетокот на XX век, а по примерот на замоците од времето на неокласицизмот. Сочуваната амбиентална целина како вредност претставува предизвик за секој посетител и турист. Сепак, туристичката вредност ќе ја достигне со

целосната санација на кровот, сидовите, водоводот, електричната инсталација односно реализација на проектите за заштита на истата. Од селската архитектура се издвојуваат селата Брајчино, Љубојно, Д. Дупени, Кривени, Јанковец, а посебно Коњско кој со својата архитектура преставува праисториска градба на плетени огради од кал. Денес за жал многу малку е сочувано.

1.5 Законска рамка во Македонија

Постоечкиот Закон за заштита и унапредување на животната средина е важечки од 1996 година. Во моментот во рамките на проектот “Апроксимација на законодавството на Република Македонија со она на Европската Унија“ се изработува нов Нацрт закон за заштита на животната средина. Се очекува новиот Нацрт закон да ја помине владината процедура и да биде претсавен пред парламентарците во јуни 2004 година. Исто така подготвен е Предлог за донесување на Закон за заштита на природата.

1.6 Ратификувани меѓународни договори во Македонија

Во прилог е дадена листа на повеќе ратификувани договори од страна на Република Македонија, како глобални договори така и регионални и суб-регионални договори а кој се во врска со заштита на Паркот Преспа. Со чинот на ратификација конвенцијата/договорот станува дел од Македонската легислатива.

- Конвенција за заштита на водените живеалишта со меѓународно значење, особено за заштита на водените птици (Конвенција на ОН, Рамсар, 2 февруари 1971, стапува на сила 1975), во РМ стапува на сила со акт на сукцесија 1991 година;

- Конвенција за меѓународна трговија со загроени диви животински и растителни видови (CITES, Конвенција на ОН, Вашингтон 3 март 1973, стапува на сила 1975), ратификувана од РМ 1991 година;

- Конвенција за заштита на миграторни видови диви животни (Конвенција на ОН, Бон, 23 јуни 1979, стапува на сила 1983), ратификувана од РМ 1999 година;

- Конвенција за Биолошка разновидност (УНЕП, Рио, 5 јуни 1992, стапува на сила 1993), ратификувана од РМ 1997 година;

- Протокол за биосигурност (Монтреал, 29 јануари 2000, стапува на сила 2003), РМ го потпиша протоколот во 2000;

- Конвенција за заштита на светското културно и природно наследство (UNESCO, Париз, 16 ноември 1972, стапува на сила 1995), во РМ стапува на сила со акт на сукцесија 1997 година;

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

- Конвенција за заштита на дивиот растителен и животински свет и природните живеалишта во Европа (Совет на Европа, Берн , 19 септември 1979, стапува на сила 1982), во РМ стапува на сила со акт на sukcesија 1997 година;

- Договор за заштита на Африканско-Евроазиски миграторни видови водни птици (Хаг, јуни 1995, стапува на сила 1999), ратификувана од РМ 1999 година

1.7 Општини во регионот

Во регионот на Преспа околу Преспанското езеро покрај Општина Ресен во Р. Македонија, граничи со Општина Преспа во Р. Грција со седиште во Роби (Лемос) и Општина Пустец (Liqenas) во Р. Албанија.

2. Моментална состојба во Албанскиот дел на регионот

2.1. Површина, население и жител на метар квадратен

Вкупната површина на Преспа заедно со дренажните базени и езерата е 2,519.1km². Мала Преспа (со вкупна површина од 47.4km²) и припаѓа на Република Грција додека помалиот дел (приближно) и припаѓа на Република Албанија. Голема Преспа (со вкупна површина од 259.4km²) е поделена помеѓу трите држави, со тоа што најголемиот дел и припаѓа на Република Македонија. Езерата Мала и Голема Преспа се на висина од околу 850 м надморска висина, додека околните планини достигнуваат и висина од 2.000 м надморска висина. Највисокиот врв во регионот е на планината Пелистер со висина од 2.601 м надморска висина. Во регионот има четири острови во езерата, Aghios Achillios и Vidronissi во Грчкиот дел на Мала Преспа и Мал Град во Албанија и Голем Град во Македонија во Голема Преспа.

Табела 1: Вкуен број на жители во населеније месџа ѝо години

НАСЕЛЕНИ МЕСТА	БРОЈ НА ЖИТЕЛИ ПО ГОДИНИ							
	1926	1945	1960	1969	1979	1989	2000	2025
LIQENAS (ПУСТЕЦ)	515	565	697	788	941	1035	1120	1141
LAJTHIZE	68	84	149	157	182	215	232	236
ZAROSHKE	156	201	247	307	317	322	348	355
DIELLAS (ШУЛИН)	531	398	265	320	371	464	502	512
CERJE	98	175	250	308	308	297	252	246
GOLLOMBOC	472	346	217	239	252	299	294	282
GORICE E VOGEL	511	149	108	210	271	253	364	371
GORICE E MADHE		201	329	369	406	489	515	525
KALLAMAS (БЕЗМИШТ)	290	289	448	515	587	661	658	651
RAKICKE	626	512	500	539	496	443	394	386
SHUEC	26	64	179	206	232	262	281	286

BUZLIQEN (ЗАГРАДЕЦ)	44	96	165	187	202	224	242	247
TOTAL	3337	3080	3554	4145	4565	4964	5202	5238

2.2. Инфраструктура

Патот што е од национална важност и минува низ целата должина на Преспанскиот регион е полуасвалтиран пат 5-6м широк.

Патот започнува од Звезда и се протега се до границата со Македонија, во должина од 25 км. По 9км пат од Звезда до Земблак овој пат излегува на националната сообраќајница Билишт - Корча.

Преспанскиот “Prespa e Vogel” екосистем е поврзан со националната патна мрежа преку автомобилски пат од трета категорија (поплочан со камен) во должина од 3.5 км.

Во внатрешноста на паркот постои патна мрежа до Звезда - Горица (граница) како и до Девол, во должина од 40 км. и широчина од 4м. Исто така постои и автомобилски пат со должина од 17 км., со широчина од 3м., што ги поврзува планинските предели и што е во привремена употреба.

За да може патната инфраструктура да се користи преку целата година, неопходно е нејзино модернизирање. Исто така неопходно е да се постави патна сигнализација и патни знаци до населените места, како за локалното население така и за туристите кој што би сакале да патуваат во регионот.

Во рамните делови околу двете Преспански езера постои мрежа на патеки што можат да се користат за велосипедизам или за прошетки од страна на туристите. Но во исто време постои недостаток на деловни иницијативи за развивање на овие спортови.

Регионот се снабдува со електрична енергија од електричниот систем во земјата, што е не во добра состојба. Постојат некои иницијативи за користење на сончева енергија, и за сега ова е најверојатно најдобар начин за решавање на проблемот со снабдување на електрична енергија за греење, готвење, итн.

2.3. Моментална состојба со туризмот во регионот

Сместувањето во регионот е организирано во различни видови на сместување: хотели, кампови, приватни куќи и некои од манастирите. На Албанската страна од регионот овие услуги се нудат во селата Глобочени и Горица, и Маде. Постои само еден хотел во селото Liqenas, што нуди 10 соби за сместување на туристи а исто така возможно е и сместување во приватни куќи. Во овие објекти за сместување туристите можат да пробаат

традиционална храна и вино, произведени од локалните луѓе. Туристите што доаѓаат во регионот се претежно од градот Корча.

Бројот на туристи што го посетуваат регионот се во просек околу 1000 годишно. Граѓани од градовите Корча и Деволи обично овде го минуваат викендот. Исто така, околу 50 посетители од други земји доаѓаат во регионот секоја година.

2.4. Заштита на животната средина

Преспанскиот регион е прогласен за национален парк. Целите за развивање на регионот се следните:

1. Конзервирањена еколошките вредности и на биолошкиот диверзитет во областа на Преспа Паркот;
2. Зајакнување на можностите за одржлив економски и социјален развој на локалните општини и резервирано користење на природното богатство за бенефит на природата, локалните економии и идните генерации;
3. Зачувување на културните вредности како што се споменици, традиционални населби и активности, како и културни елементи што промовираат одржливо раководење со природните ресурси;
4. Барање на учество, взаемна соработка и инволвирање во процесите на донесувањена одлуки, како и во поделба на бенефитот или пак на загубада со сите чинители од трите земји;

Со Преспа паркот раководи Директоратот на Шумарското претпријатие на Корча. Директоратот е едно од најважните тела во регионот што може да обезбеди зголемување на бројот на посетителите.

Во Албанскиот дел на регионот не посто тешка индустрија а другите индустриски активности се во толку мал размер што во моментов не се значајни ниту од економски ниту од еколошки аспект. Единственото загадување во овој дел од регионот доаѓа од комуналниот отпад, со кој во моментов не се раководи на задоволително ниво.

Од гледна точка на користење на алтернативни енергии, постои голем можност за користење на сончева енергија.

Со поддршка на ГЕФ Организацијата за шумарски услуги во селото Горица и Маде оформи Центар за комуникација што користи сончева енергија преку вградување на соларни панели. Исто така ГТЗ ги поддржува финансиски куќите што сакаат да инвестираат за развивање на селскиот туризам за набавување на соларни панели. Досега се монтирани 10 соларни панели во куќите што ќе нудат сместување во целиот регион.

2.5. Раководење со цврстиот отпад

Соодветни ситеми за собирање, депонирање и третирање на комуналниот отпад не постојат во регионот. Според статистичките податоци во националниот парк Преспа се ослободува околу 4.2 тона отпад на 24 часа.

Исто така, експанзијата на користењето на моторни возила како и нивното зголемено движење допринесуваат за загадување на животната средина и го зголемуваат нивото на бучавата.

За да се подобри моменталната состојба со отпадот во регионот неопходно организирано раководење со сите видови на отпад што се произведува. Исто така, еден од приоритетите е изградба на санитарна депонија. И онаму каде што отпадот организирано се собира, како на пример во некои села во областа Ликенас, каде што поминува возило и го собира целиот комунален отпад проблемот не е решен затоа што истиот потоа се депонира на локација што не претставува санитарна депонија, што секако допринесува за загадувањето на животната средина. До сега постои само иницијатива од една невладина организација од Горица да се изгради санитарна депонија во регионот.

2.6. Раководење со водни ресурси

Најбитната интервенција со негативни последици по екосистемот во регионот е извршена во 1953 година, кога реката Девол беше поврзана со езерото Мала Преспа. Водата од реката беше користена за наводнување и тоа најинтензивно за време на шеесетите години од минатиот век. Во 1986 година пречистителна брана беше изградена на крај на каналот што ги поврзува Мала и Голема Преспа. Денес системот е затворен и веќе не е во употреба, а речното корито на реката Девол е вратено во неговата првобитна положба.

Во езерото Мала Преспа квалитетот на водата е општо земено на задоволително ниво. Квалитетот на водата (класа на чистота) е најчесто класифициран како мезотропен до еутропен или близу до еутропен. Квалитетот на водата пак во Голема Преспа е олиготропен и има добра оксигенизација (количество на кислород во водата), но провидност а и чистотата на водата константно се намалуваат поради се поголемото загадување.

Во регионот не постои инфраструктура за довод на вода за пиење. Населението во регионот ја користи езерската вода за таа намена, но таа не ги задоволува критериумите на вода за пиење. Исто така, некој од селата кортистат бунарска вода со низок квалитет. Само селата Liqenas и Lajthiza имаат природни извори на вода што ги задоволува критериумите на квалитет на вода за пиење. Исто така во регионот не постои никаков третман на отпадните води.

2.7. Клима

Во Албанскиот дел на регионот населението најчесто користи електрична енергија за греење и други потреби во домаќинството, како што е досега веќе неколку пати напоменато постои можност за користење на алтернативни форми на енергија, пред се сончевата енергија поради големиот број на сончеви денови во регионот.

Бројот на сончеви денови е 270, со околу 2.300 сончеви часови годишно.

2.8. Природни ресурси

2.8.1. Флора во регионот

Од фитогеографски аспект флората може да се класифицира како Балканска субзона или Субмедитеранска вегетативна зона. Површините со водена вегетација имаат посебна важност од аспект на нивно зачувување. Флората во регионот е присутна со многу различни видови. Пределите од обалите на двете езерата до граничната линија со планиското подрачје се фогати со шумски формации (ниска шумска вегетација, дабови шуми, и мешани дабови и борови шуми) суб-алпска вегетација и алпски ливади.

Ендемични, ретки и загрозувани растителни видови: и покрај фактот деканема комплетен попис на растителни видови во Преспанскиот регион, сепак и до сега се регистрирани многу ендемски видови за Балканскиот полуостров. Како дополнување, не-ендемските видови што се регистрирани во регионот се внесени во каталог на заштитени растителни видови.

2.8.2. Фауна во регионот

Безрбетници: регистрирани се 16 ендемични видови

Риби: Вкупно 23 видови риби се регистрирани во регионот, од кои 5 вида се ендемични за Преспанскиот регион и 2 вида за Балкан.

Амфибии: регистрирани се 11 видови на амфибии. Два вида и четири подвиди се регистрирани како Балкански ендемични видови. Ниеден од овие видови амфибии не е директно загрозуван.

Рептили: регистрирани се 22 вида на рептили

Птици: Птиците во Преспанскиот регион се од големо национално и меѓународно значење, како поради богатството на видовите така и поради присуството на значителни популации на ретки видови од меѓународно значење, како што се Далматинскиот пелика, Белиот пеликан и Пигми корморанот. Од 261 вид на птици што се набљудувани во регионот, 183 видови се од големо значење, според официјалните листи, национална или

Европска легислатива и интернационални конвенции. Досега не е направена подетална студија за квалитативна и квантитативна анализа пошироко во регионот.

Цицачи: За четири вида цицачи што живеат на територија на Преспанскиот регион има потреба од непосредно донесување на мерки за нивна заштита и зачувување на видот: волкот, кафеавата мечка, видрата и дивокозата.

Битни области за животинските како и за ретките видови на растителните врсти во Република Албанија се дадени подолу:

- Езерото Мала Преспа и околниот базен
- Заливот Gorica-Kallamas на Голема Преспа.
- Дабовата шума на запад од Mali и Thate како и брдата Bitinska и Rakicka, што се простираат до границата со Република Грција;
- Старата шума од Juniperus foetidissima, во широчина од 45 ха во областа Kallamas
- Дабовата шума во близина на манастирот Djellas.
- Старите платан дрва во селата Liqenas и Gorica;
- Областа по должина на камениот појас на крајбрежјето на езерото Преспа каде што расне Celtis tournerfortii;
- Шумата по должина на плажата на источните падини на Mali и Thate (Mersinllari, 1997).
- Алпските ливади на планината Mali и Thate.
- Островот Мал Град;
- Пештерата Трени во крајбрежјето на Мала Преспа.

2.9. Транспорт

Локалното население најчесто како средство за транспорт користи автомобили, но често и автобуси, велосипеди и товарни животни.

2.10. Занаетчиство, музеи, цркви, настани

Преспа е богата со културно и историско наследство, што содржи предисториски населби и споменици, како и уметнички дела од предисториско и Византиско време, а исто така и плејада на локални традиции, обичаи, архитектура и уметнички форми. Спомениците се

генерално заштитени и потребно е одржување, реставрација како и промоција за се сочуваат и промовираат.

Постојат повеќе настани што се организираат во регионот во сите три земји. На Албанската страна од Преспанскиот регион секоја година се организира фестивал во Горица, наречен “Преспа”. Фестивалот на виното се организира во зимскиот период, ноември-декември. Во моментот фестивалот се организира само во Горица, но даден е предлог во иднина да се организира во сите села на регионот. Отприлика околу стотина посетители доаѓаат во деновите на фестивалот. Исто така многу е импресивно и славењето на Божик и Великден. Секое село слави посебен светец и во тие денови секој гостине добредојден во секоја куќа.

Повеќе занаети како и рачна изработка на предмети се практикуваат во регионот, од кој најзастапени се рачната изработка на предмети од дрво, текстил, кожа, бакар и бисери. Овие предмети најчесто се изработуваат за задоволување на сопствените потреби. За сега интересот за купување на вакви рачно изработени предмети од посетителите е доста низок.

2.11. Образование

Информации за проектите во областа образованието што се спроведуваат во регионот се дадени во листата во Анекс 1.

2.12. Проекти поврзани со еколошки туризам во Преспанскиот регион

Информации за проектите во областа на еколошкиот туризам што се спроведуваат во регионот се дадени во листата во Анекс 1.

3. Моментална состојба во Македонскиот дел на регионот

3.1 Површина, население и жител на метар квадратен

Преспанската област поделена е на копно 562 км² и водена маса 177 км². Со последниот попис од 1994 год. во Општина Ресен живеат 17.681 жители, а подолго од една година кои се надвор од државата 6.247 жители или вкупно 23.928 жители. Просечната густина на населеноста е 31 ж/км². Населеноста е присутна до висина од 1100-1200м. при што рамничарскиот дел кои има просечна надморска висина од 860м. е значително понаселен поради поволните природно-географски услови за развој на овоштарството. Има 43 населени места во општината и градот Ресен.

Населението во Општина Ресен како главен приход гледаат во производството на јаболка што се занимаваат над 75% со производство над 70.000 тони.

Листа на населени места со број на жители и број на домаќинства е дадена во табела 1:

Табела 1: Листа на населени места со број на жители и број на домаќинства

Населено место	Вкупно население	Домаќинства	Населено место	Вкупно население	Домаќинства
Арвати	183	50	Крани	529	145
Асамати	195	47	Кривени	49	24
Болно	289	79	Курбиново	122	30
Брајчино	212	85	Лавџи	145	39
Волкодери	102	26	Лева Река	73	25
Горна Бела Црква	215	55	Лескоец	13	5
Горно Дупени	104	39	Љубојно	238	97
Горно Крушје	123	43	Наколец	295	83
Грнчари	476	117	Отешево		
Долна Бела Црква	249	58	Петрино		

Црква					
Долно Дупени	260	101	Подмо-чани	350	101
Долно Перово	213	65	Покрвен-ик	100	29
Дрмени	460	141	Прелубје	23	10
Евла	138	47	Претор	153	38
Езерени	217	58	Рајца	72	23
Златари	124	35	Ресен	8.684	2354
Избишта	198	51	Сливница	166	45
Илино			Сопотско	246	77
Јанковец	1214	321	Стење	324	94
Козјак	120	27	Стипона		
Коњско	4	2	Царев Двор	708	197
			Штрбово	195	57
			Шурлен-ци	100	29

Преспански Регион вкупно	17.681	4.949
---------------------------------	---------------	--------------

3.2. Инфраструктура

3.2.1. Патиштва

Општина Ресен е поврзана со Р. Албанија преку граничниот премин Стење од западниот брег на Преспанското Езеро, а на источната страна општината е поврзана со Р. Грција преку преминот Маркова Нога кој моментално не функционира.

Патниот сообраќај во Преспанската котлина го чинат повеќе патишта кои природно овозможуваат примарни сообраќајни функционални комуникации внатре во котлината, но и кон соседните области.

Во Преспанскиот регион, на територија на Р. Македонија, се протегаат неколку сообраќајници и тоа делниците од магистралниот пат М-5 на релацијата Охрид-Ресен-Битола (24км.). Преку овој пат Преспа ја остварува комплетната развојна комуникација со останатите простори. Со оваа сообраќајница во северниот дел од котлината, поточно кај месноста Макази се поврзуваат уште две патни сообраќајници со регионално значење. Првиот е регионалниот пат Р503 на релацијата од Макази до Царина и Стење кон Р. Албанија со вкупна должина од 24,125км. од кои 20км. се со ширина 6м. со асфалтна подлога. Со него кај Царина се поврзува регионалниот пат Р504 со должина од 29км. од кои 15км. се во Преспанската котлина кој преку планината Галичица ја поврзува Преспанската со Охридската котлина и пред се има туристичко значење. Вториот пат со регионално значење Р505 се протега покрај источниот брег на Преспанското Езеро на релацијата од Макази кон границата со Р. Грција и понатаму. До границата овој пат се протега на должина од 25,880км. со асфалтен коловоз од 6м. ширина. Туристичка вредност од античкиот период имаат остатоците од античкиот пат Виа Игнација, што сведочи за значењето на Преспа како транзитна зона помеѓу античкиот Запад и Исток.

Патиштата од локален карактер кои главно ги поврзуваат населбите помеѓу себе и со патиштата од повисок ранг се значително пократки, бидејќи населбите не се многу одалечени од магистралните и регионалните патишта, односно нивната просечна должина не преминува преку 3км. Овие патишта претежно се со асфалтна подлога со широчина од 3-4м. Во Преспа егзистираат и други патишта со макадамска, но пред се со земјена подлога како и голем број полски и шумски патеки. Ова покажува дека во Преспа е развиена релативно густа патна сообраќајна инфраструктура, при што само магистралните и регионалните патишта учествуваат со по 24км на секои 100км².

3.2.2. Вода

Од регионалниот водовод Крушје-Ресен-Сирхан со вода се снабдуваат градот Ресен и 20 селски населби. Овај регионален водовод е изграден пред 30 години и водоснабдувањето се врши преку зафаќање на двата извори на Голема Река во с.Крушје тн. “Голем“ и “Мал“ и два бунари на с.Царев Двор. Големиот извор се наоѓа на кота од околу 1000 м.н.в. малиот извор се наоѓа на кота од 985 м.н.в. Со водоводот стопанисува Јавното комунално претпријатие „Пролетер,, - Ресен за што и се грижи за квалитетот и пречистувањето на водата. Во другите селски населби со водоводите се грижат Месните заедници каде има проблеми со квалитетот на водата за пиење и се јавуваат недостатоци во летните периоди. Во селските населби Лева Река и Коњско нема изграден водовод и претставува проблем за месното население.

3.2.3. Електрична енергија и комуникации

Комуникациските врски и снабдувањето со електрична енергија се соодветни за потребите на регионот. Во општина Битола постои електрична централа РЕК Битола што произведува електрична енергија континуирано и ги задоволува потребите на регионот. Општина Ресен добива електрична енергија од оваа централа.

3.3. Туризмот во регионот

Општина Ресен граничи со две соседни држави, Р. Грција и Р. Албанија и преку копно и преку вода. Функционира само еден премин Стење према Р. Албанија со можност за отварање на преминот Маркова Нога за поврзување на општината со Р. Грција.

Главен прекуграничен проект е проектот „Преспа Парк. Во организација на Македонското Еколошко друштво - Скопје и Здружение „Преспа“- Ресен се одржа Меѓународен симпозиум на тема „Одржлив развој на преспанскиот регион“ од 23-25.06.2000 година во Отешево под покровителство на Министерството за животна средина на Република Македонија. На овој симпозиум се претставија научни трудови од трите држави во регионот и се донесоа конкретни заклучоци.

Сите учесници на Симпозиумот се сложија да се интензивира соработката и координацијата во идните активности што се однесуваат на имплементацијата на договорот постигната помеѓу трите Премиери за Трансграничниот национален парк „Преспа“

За заштита на Преспанското Езеро веќе се вклучени Владите на Република Македонија, Република Грција и Република Албанија преку изработка на проектот Преспа Парк. Ова произлезе од одржаниот состанок на 2.02.2000 година во с.Герман Р.Грција помеѓу трите Премиери од трите држави. На овој состанок трите Премиери потпишаа и декларација која во целост е дадена во Анекс 5.

Имајќи ги во предвид сите карактеристики како предуслов за развој на алтернативниот туризам, а и предложените мерки на една од седниците на Совет на Општина Ресен се зацрта како подолгорочна стратегија развојот на еко-агро и здравствениот туризам. Од тука веќе се преземени и конкретни активности и подржување на проекти од оваа област. Исто така изработката на ЛЕАП за општината претставува голема предност за развивањето на еколошкиот туризам во регионот.

Постојат повеќе публикации што на национално ниво ја промовираат преспа. Книгата Културно наследство на Преспанскиот регион, како и ЦД-то Убавините на Преспа се само дел од од овие публикации. Исто така изготвена е регионална брошура од областа на Преспа во грчкиот, албанскиот и македонскиот дел. Отпечатена е во 20000 примероци на пет јазици, македонски, грчки, албански, англиски и германски. Целта на брошурата е регионална промоција за развој на туризмот. Повеќе информации за регионот можат да се најдат на веб-страниците: www.resen.gov.mk (страница на општина Ресен) и www.prespa.org.mk (странца за чија изработка се дадени средства од СОРОС).

Развојот на еколошкиот и алтернативниот туризам во поново време доживува експанзија во југоисточна Европа, а се е поголем интересот и во преспанскиот регион. Од тука и причина повеќе за донесување на стратегија и план за развој на овој вид на туризам со заштита на животна средина и зачувување на природните и културните традиционални вредности во регионот.

Со цел да се добие претстава за обемот на туристички посети во регионот во табела 2 даден е бројот на туристи и бројот на ноќевања, по години.

Табела 2: Број на туристи и број на осигурени ноќевања (1991-2003)

Год.	Туристи			Број на ноќевања		
	Домашни	Странски	Вкупно	Домашни	Странски	Вкупно
1991	33114	1588	34702	204406	9777	214183
1992	35254	1327	36581	221309	6792	228101
1993	34683	1398	36081	223589	6112	229701
1994	30544	1422	31966	170890	7890	178780
1995	27332	1533	28865	120567	7900	128467
1996	25112	1590	26702	110980	8019	118999
1997	22450	1480	23930	109890	8190	118080
1998	24560	1309	25869	115679	8045	123724
1999	21679	1098	22777	101560	7321	108881
2000	23421	1573	24994	109589	8243	117832
2001	21239	867	22106	100450	7110	107560
2002	20345	450	20795	80320	3350	83670
2003	20810	620	21430	95670	4800	100470

Освен постоечкото сместување постојат одреден број на куќи во селата Стење, Брајчино и Долно Дупени кој нудат услуга ноќевање со појадок. Во некои од куќите со приватно сместување постои можност и за комплетно мени за ручек и вечера. Покрај приватните куќи постојат неколку интересни локации каде што може да се нарача добра и релативно ефтина храна од националната кујна. Во прилог дадена е листа на неколку национални ресторани и контакт телефони:

1. Јафа-промет, Ресен тел. (+) 389 47 451-359,
2. Манастир, с. Јанковец тел. (+) 389 47 485-000,
3. Маркова нога, Рибен ресторан с. Долно Дупени тел. (+) 389 47 482-629,
4. Рајска градина, Претор тел. (+) 389 47 480-011,

5. Стенје, с. Стенје,

6. Македонски бисер, Ресен

3.3.1. Спорт и рекреација

Преспанскиот регион нуди можност за голем избор на летни и зимски спортови. Во градот Ресен постои спортска сала во сопственост на општина Ресен, фудбалско игралиште а исто така и нов Малдински спортско-рекреативен центар со терени за тенис, кошарка и ракомет.

Планината Галичица нуди можности за практикување на зимските спортови. Веќе постои жичара и ски лифт како и планинска куќа на мала оддалеченост од градот. Но зимскиот рекреативен центар е во запуштена состојба и потребна е инвестиција за негово реновирање.

Како што е веќе напоменато природата и постоечките патеки во регионот се идеални за велосипедизам.

3.3.2. Медицински третмани и можности за подобрување на здравствената состојба

Умерената медитеранска клима и надморската висина се идеални за медицински третмани посебно за луѓе со респираторни проблеми. Во Отешево постои Институт за превенција, третман и рехабилитација на неспецифични хронични респираторни и алергиски заболувања. *Развивањето на овие услуги претставува огромен потенцијал во кој може и понатаму да се инвестира.*

3.4 Заштита на природата

Заканите за животната средина во Преспа доаѓаат од големото влијание на индустријата која преку Голема река директно го загадува Преспанското Езеро. Постојат неколку поголеми фабрики кој директно придонесуваат за загадувањето на водите:

Прехрамбена индустрија

- Агроплод Ресен, и
- Проимпекс, Царев Двор

Текстилна индустрија

- Преспатекс, Ресен

Лесна индустрија

- Алгрета, фабрика за производство на радијатори

Покрај загадувањето од постоечката индустрија во регионот постои големо загадување предизвикано од користење на агрохеникалии и пестициди. Исто така не постои локална мониторинг лабораторија за испитување и следење на загадувањето на почвата и на водите од езерото.

Присутно е и непочитувањето на Во моментот и покрај постојната законска регулатива дискутабилно е нејзиното почитување како и нејзина докомплетираност. Исто така не постои пракса за рециклирање, а сето тоа се одразува врз квалитетот на еко-системот на Преспанскиот Регион.

Во последно време постои иницијатива за рециклирање на хартија. Десет еко-острови се поставени во градот Ресен и уште неколку во околните села. Намерата е да се собира старата хартија и да и се продава на “Комуна”. Одржливоста на оваа идеја се уште треба да се докаже затоа што Комуна, единствената фабрика што откупува стара хартија е лоцирана во Скопје и транспортот на хартијата најверојатно ќе биде поскап од самата хартија.

И сто така постои локална приватна компанија која што одкупува стара хартија, пластика, метал, дрво итн., но се уште нема организирано собирање на секундарни сировини во регионот.

Можности за заштита на животна средина постојат во развојот на бизниси поврзани со рециклирање на пластика и хартија. Подигањето на свеста на населението за самоорганизирање и зачувување на природната средина и иницијатива преку организирано собирање на отпадот е можност за зачувување на природната средина. Проблем се недостатоците во постоечката законска регулатива и непостоење на ЛЕАП (локален еколошки акционен план). Овој регион е карактеристичен со тоа што езерото како најголем еколошки проблем припаѓа на три соседни држави па се јавува и проблемот на недоволна односно ниско ниво на меѓусоседска соработка.

3.5 Отстранување на цврст отпад

Собирање, транспортирање и депонирање на отпадот во локална депонија врши Јавното комунално претпријатие „Пролетер,, - Ресен.

Постојат повеќе недостатоци во раководењето со цврст отпад во регионот. Мал процент на загадување постои од пластични фолии кои се употребуваат во земјодеието. Поголемиот проблем е цврстиот комунален отпад. Општина Ресен има 43 населби и градот Ресен и во поголемиот дел од населбите не се собира цврстиот отпад, а онаму каде тоа е организирано нема оградена депонија за цврст отпад што претставува еколошки проблем за општината. Од друга страна пак, и она што се собира од страна на комуналното претпријатие се депонира на локална депонија кој не е санитарна, туку е само површина одредена за таа намена, ниту е заградена, што претставува дополнителен проблем за општината. Како дополнување на овој проблем постојат мали нелегални депонии во скоро секое населено место. Постоеше иницијатива за набавка на подвижен компостер со кој би се решил проблемот со органскиот отпад во општините Ресен, Охрид и Струга, но идејата подоцна е напуштена.

Во моментот се изработува студија за проценка на издржаноста на изградба на локална санитарна депонија, подготвена од меѓународна консултантска фирма ERM Lahmaer International и АБЦ Консалтинг како локален партнер, која би требало во иднина да го реши проблемот со дивите депонии и несанитарното депонирање во депонојата Тополчани.

3.6. Раководење со отпадни води

Во Езерани постои пречистителна станица за третман на отпадна вода кој во целост треба да се реконструира. Реконструкцијата на пречистителната станица се планира да се изведе во три фази. Во првата фаза се изработи студија за проценка на издржаноста за реконструкција на станицата со средства од KFW Банка, и проценка на моменталната состојба на пречистителната станица. Во тек е втората фаза во која сите села кој гравитираат кон пречистителната станица треба да се поврзат со станицата. Во третата фаза се предвидува изградба на мали пречистителни станици во селата што од технички причини не можат да се поврзат по постоечката пречистителна станица.

3.7. Соларна енергија

Осончувањето се карактеризира со голем број на часови во текот на годината (околу 2300), а максимумот е во јули со 340 и август со 320 часови. Просечната годишна релативна влажност на воздухот изнесува 64%. Најниска вредност на релативна влажност на воздухот е забележана во месец август изнесува 55%, додека највисоката е забележана во месец јануари 71%. Врнежите како еден од главните фактори на климата се меридијански, полувиометриски режим, односно поголеми количини паѓаат во зимскиот отколку во летниот период. Бројот на денови без дожд и магла во текот на годината изнесува 270 просечно дена годишно. Просечната годишна сума на врнежи е околу 600мм над најголемата територија на површината на сливот на Преспанското Езеро, додека поголемиот дел од ниските делови од Преспанската Котлина има врнежи помеѓу 600 и 700мм. На повисоките делови врнежите се во границите помеѓу 800 и 900мм односно околу 1000мм на националните паркови Галичија и Пелистер. Преспанскиот регион е без поизразити ветрови во текот на целата година, но во текот на денот се јавуваат умерени струења како резултат на балансирањето од висинските масиви од планините Пелистер и Галичија и големиот акваториј на езерото.

Од горе наведениите податоци се гледа дека постојат идеални услови за користење на соларна енергија.

3.8. Природни ресурси

Подрачјето на Општина Ресен како еколошко чиста средина се карактеризира со постоење на *два национални парк Пелисџер (2600м) и Галичица (2255м)*, *Преспанското Езеро прогласено за споменик* на природата, езеро-раритет кое со својата убавина надалеку е познато и сместено помеѓу двата национални паркови, како и едно Рамсарско место - *оринтолошкиот резерват Езерани* прогласен за *строг природен резерват*. Економското раководење со водите, т.е со езерото е под надлежност на државата.

Како на целиот Балкански полуостров така и во Преспа постои богат биодиверзитет, вклучувајќи тука голем број ретки, загрозени и ендемски видови. Факт е дека Преспа преставува дом на ендемски видови на фауна од групата на цицачи како што се мечките, волците, срните, елените, јазовци, рисови, голем број на птици и други видови за чиј опстанок е неопходен складен систем на заштитени зони поврзани меѓу себе. Исто така подрачјето изобилува со различни ендемски видови на флора во зависност од надморската висина. Така да крајбрежието на езерото изобилува со заблатени терени и широк појас на трска (на места и над 1000м). на нив се надоврзува богата шумска вегетација. Во повисоките места има богата шумска вегетација претежно дабова и букова, а карактеристично е присуството на некои ендемски видови на овој терен и растенија со терциерна старост. Значајно е да се спомене дека на островот Голем Град, кој претставува дел од националниот парк Галичица, кој е обраснат со бујна шумска вегетација, најголема застапеност има фојата (*juniperus exelesa*) што е реткост на Балканот.

Како што е веќе напоменато во Преспанскиот регион има и локација прогласена за оринтолошки резерват во Езерани според Рамсарската конвенција (Конвенција за заштита на водените живеалишта со меѓународно значење, особено за заштита на водените птици) која во РМ стапува на сила со акт на сукцесија 1991 година а со номинација за Преспанското езеро на листата на места заштитени со конвенцијата на 03 мај 1995 година. Сите три земји Албанија, Македонија и Грција се потписнички на конвенцијата.

Оринтолошкиот резерват Езерани е даден на раководење на невладината организација “Друштво за проучување и заштита на птиците“ со одлука на Владата на Република Македонија и во согласност со Актот со кој Езерани е прогласен за строг природен резерват.

3.9. Транспорт

Во Преспанскиот регион постои добро развиена патна инфраструктура, а со тоа и организиран локален сообраќај. *Покрај патишните сообраќај патишта и автопатни, но се уште неозначени патишта за велосипедизам. Регионот има идеални можности за развивање на овој спорт. Една од можностите би била и кружна велосипедска патека околу езерото.*

Потенцијалот за воден сообраќај на Преспанското Езеро е присутен само со приватни мали чамци кои можат да се изнајмат. *Негосијаток е нејосиоење на ѱоголемо ѱловно средсиѱво кое би можело да се корисѱи за груѱен ѱревоз.*

Имајќи ја во предвид големината на езерската површина, островот Голем Град, археолошки локалитет, поделеноста на езерото на три држави, туристичките локалитети, се нудат и услови за развој на водениот сообраќај. *Восѱосѱавувањеѱо на линѱи за воден сообраќај, а ѱод ѱреѱѱосѱавка и на соодвеѱна ѱрекугранична комуникаѱија ѱресѱавува аѱтракѱивна ѱурисѱичка ѱонуда.*

Најблискиот аеродром до Преспа е Охридскиот оддалечен 55км. и Скопскиот одалечен 180км. Најпознато пристаниште е Солунското оддалечено 180км, а најблиска железница е Битола одалечена 35км.

3.10. Занаѱтчиство, музеи, цркви, настани

Од занаѱтчиството најприсутно е грнчарството. Постои меѓународна керамичка колонија (со Галерија на современа керамика) формирана во 1971 година.

Постојат повеќе музеи и спомен куќи: „Спомен куќа на народен херој Мите Богоевски,, село Болно, „Партизанскиот Одред Даме Груев и неговиот командант Наум Веслиевски-Овчарот,, село Златари и „Сарај,, во Ресен. Дом на култура „Драги Тозија“, како музејска збирка и народна библиотека.

Посебен настан е денот што го одбележува почетокот на бербата на јаболкото „Јаболкобер“ кој се организира на ден „Крстовден“ - оваа година 27 Септември.

Голем Град е археолошки локалитет со остатоци од живеалишта, цркви и некрополи од римската епоха и средновековието, богат резерват на ендемични растенија и како природна реткост заштитен со закон.

Постоеле 7 цркви од кои сочувана е само една, Св.Петар од XIV век.која датира од XIV век, поточно изградена 1360 година. Местопложбата на црквата, атрактивноста на островот, може да прерасне во главна туристичка понуда во овој регион. Извршените конзерваторски работи на црквата Св.Петар како и заштитата на кровната конструкција се приоритет на истата. Исто така доистражувањето на островот претставува неминовност за збогатување на туристичката понуда. Со тоа островот Голем Град ќе прерасне во центар на езерскиот сообраќај.

Во Преспанскиот регион има 95 цркви и манастирски комплекси.

3.11. Образование

Во Општина Ресен има пет основни училишта и една гимназија како и една предучилишна установа. Заштита на животната средина не е дел од Македонскиот образовен систем како посебен предмет. Темата е присутна до извесна мерка преку организирани креативни активности. *Постојат некои изолирани обиди на невладините организации од регионот за подигање на еколошката свесност кај учениците.*

Во рамките на ориентолошкиот резерват Езерани постои информативен центар со постојана изложба, кој е доста често посетуван од ученици од основните училишта. Други информативни центри од овој тип не постојат во регионот. *Информативниот центар има потреба од дополнителна финансиска поддршка за поинаку мошно развивање.*

3.12. Проекти за еко-туризам во Преспанскиот регион

Во овој дел ќе бидат презентирани само проектите што се типични примери за одржлив туризам. Сите други еколошки проекти во регионот се посебно дадени во табела во Анекс 1.

3.12.1. Брајчино

Во с. Брајчино се поддржа проект за еко-туризам од страна на Швајцарската агенција за развој и соработка. Главната цел на пилот проектот е да ја промовира одржливата употреба на природните ресурси во корист на локалното население. Во оваа фаза со пилот проект се опремува село што ќе претставува пример за еколошки и културно одржлив туризам. Поддржани се 4-5 семејства кои ги адаптираа објектите во традиционален стил за прифаќање на туристи. Исто така проектот претставува илустрација како да се користат природните и културните ресурси во корист на локалното население без нивно уништување. Идејата е да се поврзе планината Пелистер со културното наследство на Преспанското Езеро преку подобрување и промовирање на патеката во природа од с. Брајчино до Големото Езеро. Оваа патека веќе е одбележана, а исто така се одбележаа и патеки од с. Брајчино до црквата Св. Петар изградена од 16 век како и до сите споменици на културата во овој реон. Оваа област е позната како најинтересен дел на планината во поглед на вредностите од биодиверзитетот. Патеките на наследство се дефинирани во соработка со Националниот Парк и други партнери, со цел истите да станат привлечни за планинарење и други активности во природата. Тоа исто така подразбира и проширување на капацитетите за сместување и други услуги во с. Брајчино. бидејќи целта на проектот е заштита и промовирање на таа област како и споделување на природните ресурси со локалното население за одржливо искористување. Особен интерес ќе биде посветен на мрежното поврзување меѓу партнерите, идните засегнати страни и самите учесници (Локална самоуправа, регионални туристички бизниси, Националниот Парк, локални услужни дејности итн.).

3.12.2. Паџеки на наследство

Општина Ресен во соработка со ГТЗ (Германско друштво за техничка соработка) отпочна проект за развој на еко-агро туризам. Целта на проектот е поддршка на семејства кои ќе ги адаптираат кујките за прием на туристи и ќе понудат традиционална исхрана. Од извршената анкета се покажа дека е голем интересот кај семејствата кои сакаат да го развиваат овој вид на туризам (околу 100 семејства). Проектот е завршен со поддршка на 20 семејства.

3.12.3. Доживејте ја Преспа

Две локални невладини организации ЗОКУС Нијази Беј и Музичка Младина во соработка со УСАИД и ИТЗ работеа на проектот “Вклучување на младите во развојот на алтернативниот туризам во трансграничниот регион Преспа“. Учесниците, заинтересирани поединци, можеа за релативно ниска цена да изберат помеѓу три комбинации на поисети на цркви, манастири, други историски локалитети и прошетки во природата, комбинирано со престој во селски куќи. Основната цел на проектот беше да се промовира националното и културно богатство помеѓу Македонските граѓани и заинтересирани странски туристи. Во рамките на проектот беше испечатен инсертер кој беше вметнат во сите дневни листови и списанија.

4. SWOT анализа¹ во Албанија (Предности, Недостатоци, Можности и Закани)

4.1. Анализа на предности на регионот

- Две езера, голем број на планини, четири острови, богата разновидност на животински и растителни видови, најбогат природен екосистем во регионот
- Област прогласена за Национален Парк
- Постои традиција и култура за изработка на рачно изработени предмети
- Регионот привлекува внимание на меѓународната заедница
- Можност за развивање на селски туризам
- Неразвиена тешка индустрија во регионот
- Чист воздух
- Традиционална храна
- Високи културни и историски вредности
- Број на невладини организации во регионот
- Висок степен на инволвирање на невладините организации да придонесат во заштитата и развивањето на преспанскиот регион
- Искусни невладини организации што се во можност да создадат мрежа на невладини организации од трите земји вклучувајќи ја и локалната влада и локалната заедница
- Езеро на тромеѓе, зедничко за сите три држави
- Национален парк на тромеѓе, зеднички за сите три држави
- Заедничка култура и културно и историско наследство
- Постоене на неколку проекти што се веќе имплементирани со помош на невладините организации од трите земји

¹ SWOT анализата е направена со учество и дискусија на учесниците на тренингот за Одржливи форми на туризам :Еко-туризам во Преспанскиот регион, што се одржа во декември, 2003 во Отешево

- Можност за посета на заедничкото културно и историско наследство во регионот.
- Повеќе можности за добивање на средства за развивање на регионот

4.2. Анализа на недостатоци

- Намалување на водените ливади како резултат на повелекувањето на езерото
- Намалување на бројот на единките и исчезнување на цели видови на животинскиот и растителен свет како резултат на редуцирањето на водените ливади (намалување на површината за мрестење на рибите, намалување на областите во кој се хранат птиците , итн.)
- Проблемот со ловот и риболовот
- Промена на рибните видови и бенто-фауната како резултат на загадувањето на водата
- Редукција на одредени видови на растенија поради прекумерното сечење и искористување на шумите за производство на дрва за огрев како и за градежни материјали
- Редукција на бројот на одредени типови на животински видови што живеат во шумите поради намалената густина на шумите
- Недостаток на извори на одржлива енергија
- Намалување на бројот на единки кај одредени рибни видови
- Проширување на активности во еколошки осетливи области (изградба на куќи за домување, собирање на песок и земјоделски активности)
- Постепено губење на архитектонските карактеристики на регион при изградба на нови градби
- Загадување од подвижни и неподвижни извори
- Намалена атрактивност за туристите поради еутрофикацијата на езерото и зголеменото ниво на загадување (отпадни води и цврст отпад)
- Нерегулирано одложување на цврстиот отпад
- Загадување на водата на езерата поради нетретирани отпадни води од селата и градовите во регионот
- Недостаток од организирано собирање на цврст комунален отпад

- Недоволно развиена инфраструктура (патишта, вода за пиење, телкомуникациски врски, итн.)
- Недостаток на капацитети за развивање на проекти на невладините организации
- Ниско ниво на организација и соработка помеѓу локалните заинтересирани страни
- Проблеми со визниот режим
- Недоволен број на туристички агенции
- Ниско ниво на соработка помеѓу трите земји за одредување на нови насоки за развивање на регионот

4.3. Анализа на можности

- Развивање на туризмот
- Можност за продавање на регионални производи со создавање на нови иницијативи и промовирање на вредностите на Преспанскиот регион
- Можност за создавање на регионален пазар
- Непостоење на тешка и лесна индустрија во регионот
- Незагаден воздух
- Можности за добивање на средства за инвестирање во регионот од меѓународната заедница
- Преспанското езеро е поделено помеѓу трите држави што овозможува можности за подобро раководење со ресурсите
- Нуди можности за добра соработка помеѓу населението од трите земји

4.4. Анализа на закани

- Низок коефициент на Бруто Домашен Производ по глава на жител
- Политичката состојба
- Недостаток на алтернативи и можности за вработување
- Проблеми со снабдување со електрична енергија

- Недоволна развиеност на инфраструктура посебно што се однесува до патиштата и снабдувањето со вода за пиење
- Телекомуникациски проблеми
- Постојано зголемување на количеството на комунален отпад како и промена на начинот на живот
- Непостоење на Регионална Стратегија за развој
- Ниско ниво на почитување и имплементација на законската регулатива

5. SWOT анализа² во Македонија (Предности, Недостатоци, Можности и Закани)

5.1. Анализа на предности

- еколошки чиста средина со два национални парка Галичица и Пелистер, споменик на природата Преспанското езеро и еден строг природен резерват и место заштитено со Рамсарската конвенција-Езерани;
- две поврзани езера со богата флора и фауна (ендемски видови);
- непостоење на тешка индустрија;
- езеро на тремеѓе, потпишана декларација од страна на трите премиери на државите за формирање на Преспа Парк;
- интерес на меѓународната заедница;
- интерес на локалното население и НВО;
- многу можности за понатамошен развој (пр. надморска висина - скијачки терени и можност за туризам преку целата година);
- постоење на квалификувани работници во областа на туризмот;
- постоење на капацитети за развивање на туризмот;
- постоење на природни услови за развивање на еко/туризмот, како и други облици на одржлив туризам - еколошки чиста храна, одржливо земјоделие и др.

5.2. Анализа на недостатоци

- постепено нарушување на еколошките вредности;
- постепена деградација на културното и историското наследство (непочитување на законска рамка);
- непостоење на адекватно ниво на стандарди во хотелиерството и катерингот;
- непостоење на информативен центар за еко-туризам;

² SWOT анализата е направена со учество и дискусија на учесниците на тренингот за Одржливи форми на туризам :Еко-туризам во Преспанскиот регион, што се одржа во декември, 2003 во Отешево

- непостоење на соодветни информации : нема карти на езерото, означени места за бањање, туристички информации;
- недостаток на планови за управување со цврст комунален отпад и отпадни води како и индустриски отпад, како и непочитување на постоечката законска регулатива за отпад и отпадни води;
- недоволна соработка помеѓу локалната самоуправа и граѓанските иницијативи за соработка на полето на одржлив туризам;
- непостоење на редовен мониторинг систем;
- затворен граничен премин со Грција и проблеми со визниот режим;
- ниско ниво на претприемаштво и иницијативи

5.3. Анализа на можности

- подигнување на свеста кај населението;
- вклучување и едукација на децата;
- искористување на традиционалните обичаи;
- меѓугранични активности;
- развој на езерски сообраќај со користење на алтернативни извори на енергија (сплав, едрилица);
- економска издржливост на проекти за рециклирање;
- понатамошно развивање на одржливи форми на туризам;
- можности за користење на кредитни линии за еко-туризам

5.4. Анализа на закани³

- постојано деградирање на еко-системот
- непочитување на урбанистичките планови (неконтролирано градење)
- економска нестабилност
- непостоење на заинтересирани инвеститори
- нестабилна безбедносна состојба

³Заканите се реални на ниво на држава а не само на ниво на регионот

6. Користена литература и извори на информации

Овој опширен документ беше изработен во соработка со претставниците на локалната самоуправа, локалните невладини организации и луѓето од Ресен, Корча и пошироко од Преспанскиот регион.

Користени се следниве материјали

- **"The Prespa Economic Task Force(ETF): Promoting Sustainable Economic Development Through Trans-frontier Cooperation in the Lake Prespa Cross-Border Region"** подготвен од East West Institute
- **"The Strategic Action Plan for Sustainable Development of Prespa Park"**, (Стратешки акционен план за одржлив развој на Преспанскиот регион) подготвена од Координациониот Комитет за Преспа Парк;
- Брошурата, **"The Heritage of Ohrid and Prespa Lakes"** (Наследството од езерата Охрид и Преспа), печатена во рамките на проектот "Меѓугранична соработка во регионот на Охридското и Преспанското Езеро" поддржан од ГТЗ;
- Резултати од проектот **"Capacity building for the communities in Prespa region"** (Градење на капацитети на заедниците во Преспанскиот регион), спроведен од РЕЦ канцелариите во Албанија и Македонија

Анекс 1: Листа на проекти во регионот

а. Листа на проекти во Албанија

Бр	Наслов на проектот	Лидер на Проектот	Вид на организација	Вид на активност	Поддржан од	Кус опис на проектот	Буџет (ЕУР)	Статус
1	Градење на капацитети на општините во Преспанскиот регион	РЕЦ Македонија и РЕЦ Албанија	Меѓународна организација	Заштита на животна средина	ГТЗ	Подигнување на капацитетите на локалните власти и НВОите од двете страни на Преспанското езеро, преку одржување на обуки и заеднички состаноци за идентификација на начините за заедничка соработка		завршен
2	Развивање на еколошки туризам во Преспанскиот регион	РЕЦ Македонија и РЕЦ Албанија	Меѓународна организација	Обука за еколошки туризам	Германска Влада	Обука на локалните чинители за концептите на еко-туризмот и изработка на регионален Акционен План		тековен
3	Поддршка на Преспа националниот парк	ЕЕCONET/ PPNEA	НВО	Заштита на животна средина	ЕЕCONET	Поддршка на националниот парк, поддршка на шумарите, на администарцијата, рехабилитација на шумите, итн.		
4	Заштита SPA на PNR	PPNEA	НВО	Заштита на животна средина	FZS Германија	Зајакнување на заштитата на регионот		

5	Фестивал на виното	Општина Liqenas	НВО	Култура	ГТЗ	Прославување на производството на виното со културна програма во Горица	2,800	завршен
6	Испитување на видовите на зимски птици	EURONATURA PPNEA, SPP	НВО	Заштита на животна средина	ГТЗ	Испитување на видовите на зимски птици во регионот на Охридско и Преспанско езеро	3,600	завршен
7	Конференција за еко/агро туризам	ГТЗ - Тирана	Друго	Економски	ГТЗ	Идентификација на можностите за заедничка соработка во туристичкиот сектор	6,800	завршен
8	Семинар за риболов	PPNEA/Proger Commune	НВО		ГТЗ	Преглед на проблемите и SWOT анализа на риболовот во меѓуграничниот регион	2,200	завршен
9	Деловен саем	Општина- Поградец	ЛСГ	Економски	ГТЗ	Презентација на мали и средни претпријатија од соседните земји во Поградец, Албанија.	12,000	завршен
10	Реновирање на куќи	Преспа- Албанија	ЛСГ	Економски	ГТЗ	Реновирање на куќи во Преспа, Р. Албанија и нивна адаптација за примање на туристи .	50,000	тековен
11	Фолклорен фестивал	Општина- Liqenas	ЛСГ	Култура	ГТЗ	Фолклорен фестивал во Liqenas.	3,980	завршен

12	Промовирање на одржлив развој - Медицински растенија	ALBAFLOR-Korca	НВО	Економски	ГТЗ	Промовирање на одржливо користење на медицински растенија во националниот парк Преспа	11,150	тековен
13	Рехабилитација на шумскиот еко-систем	Центар за одржлив развој на Преспа	НВО	Заштита на животна средина		Рехабилитација на 49 ха деградирана дабова шума во областа на националниот парк Преспа	23,550	тековен
14	Градење на капацитети на женските невладини организации и економски развој	Поградец	НВО	Јакнење на институции, економски	ГТЗ	Градење на капацитети на женските невладини организации од Преспанскиот регион. Јакнење на улогаата на жената во рамките на семејниот туристички бизнис	15,314	тековен
15	Реконструкција на риболовниот и туристички брод во Gollomoç Преспа	Риболовна асоцијација Завери-Преспа Албанија	НВО	Економски	ГТЗ	Реконструкција на постоечкиот рибарски брод во селото Gollombochi со цел да се користи за економско зајакнување на селото а и во туристички цели	2,800	tekoven
16	Градење на мостови, Прв Евро - Камп во преспанскиот регион	Туризам и заштита на животната средина - Преспа	НВО	Заштита на животна средина	ГТЗ	Зајакнување на соработката помеѓу младите луѓе во Охридскиот и Преспанскиот регион преку акции за зачувување на природата	15,400	во подготовка

17	Следење на количеството на употреба на нитратите и фосфатите во земјоделието	SNEA	НВО	Заштита на животна средина	ГТЗ	Проценка на негативното влијание на човечкото влијание на квалитетот на водата на езерото и зајакнување на соработката помеѓу релевантните власти	17,230	во подготовка
18	Кула за птици во Завери	Зелена и чиста Преспа	НВО	Култура, Заштита на животна средина	ГТЗ	Заштита на биодиверзитетот и туристичка атракција	4,800	во подготовка
19	Симбиоза	SUN Prespa, Liqueñas	НВО	Култура	ГТЗ	Зајакнување на соработката помеѓу училиштата преку соработка со младината	8,057	во подготовка

6. Листа на проекти во Македонија

Бр	Наслов на проектот	Лидер на Проектот	Вид на организација	Вид на активност	Поддржан од	Кус опис на проектот	Буџет (ЕУР)	Статус
1	Здрава вода за пиење	МЗ Курбиново	НВО	екологија	ФРИ	Изградба резервоар и замена на цевовод	21.818	Во тек

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

2	Бетонирање на канавки	МЗ Долно Дупени	НВО	економски	ФРИ	Бетонирање на канавки за наводнување	6.340	Завршен
3	Здрава вода за пиење за нашите деца	МЗ Болно	НВО	екологија	ФРИ	Зафат на нов извор и поставување на хлоринатор	6.186	Завршен
4	Еко-Грнчари	МЗ Грнчари	НВО	екологија	ФРИ	Чистење на речно корито, уредување на депонија и поставување корпи	12.432	Завршен
5	Здрава вода за пиење	МЗ Крушје	НВО	екологија	ФРИ	Поставување на цевовод	3.890	Завршен
6	Бетонирање на канавки	МЗ Крани - Арвати	НВО	економски	ФРИ	Бетонирање на канавки за наводнување	37.609	Завршен
7	Здрава вода за пиење	МЗ Стење	НВО	екологија	ФРИ	Замена на стар цевовод	27.838	Завршен
8	Вода за пиење	МЗ Горно Перово	НВО	екологија	ФРИ	Приклучување на регионален водовод	3.714	Завршен
9	Здрава вода за пиење	МЗ Рајца	НВО	екологија	ФРИ	Засфат на нов извор и поставување на цевовод	36.810	Завршен
10	Културен центар за младите	Општина Ресен	Локална самоуправа	едукативен	ИОМ	Реконструкција на кино сала и адаптација на истата за	182.000	Во тек

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

	младите	Ресен	самоуправа		ИОМ	културно-забавен живот		
11	Дом на културата	МЗ Грнчари	НВО	едукативен	ИОМ	Изградба на културен дом	120.000	Завршен
12	Резервоар за вода	МЗ Стење	НВО	екологија	ИОМ	Изградба на резервоар за вода за пиење	24.700	Завршен
13	Школа за забавен фудбал	Општина Ресен	Локална самоуправа	едукативен	ИОМ	Опфатени 100 деца од Битола и Ресен за организација на школа за забавен фудбал	14.867	Завршен
14	Младинско рекреативен центар	Општина Ресен	Локална самоуправа	едукативен	ИОМ	Изградба на терен за кошарка, мал фудбал, тенис,отворен анфитеатар и патеки за рекреација	150.000	Завршен
15	Реновирање на селски кујќи	Општина Ресен	Локална самоуправа	економски	ГТЗ	Реновирање на селски кујќи во преспанскиот регион на РМ и адаптирање за прием на туристи	50.000	Завршен
16	Сплав на пријателство	Музичка младина	НВО	Меѓугранична соработка	ГТЗ	Изградба на сплав	11.570	Завршен
17	50 автори 50 дела	Ресенска керамичка колонија	други	Меѓугранична соработка	ГТЗ	Организирање на изложби во трите соседни држави во преспанскиот регион	5.995	Во тек
18	Преспански јаболкобер-2002	Општина Ресен	Локална самоуправа	економски	ГТЗ	Одбележување на почетокот на бербата на јаболкото и организирање на изложба	7.300	Завршен

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

19	Фекална канализација	Општина Ресен	Локална самоуправа	екологија	КФВ	Изградба на фекална канализација во с. Јанковец	114.000	Завршен
20	Традиционална улица Г.Делчев	Општина Ресен	Локална самоуправа	економски	КФВ	Уредување на традиционална улица	147.000	Завршен
21	Водоснабдување на туристичка населба Отешево	Општина Ресен	Локална самоуправа	економски	КФВ	Изведба на бунар, нов цевовод и резервоар	100.000	Завршен
22	Физибилити студија за заштита на Преспанското Езеро	Општина Ресен	Локална самоуправа	екологија	КФВ	Реконструкција на колектор, изградба на фекална канализација	7.500.000	Во тек
23	Вработување на млади лица	Општина Ресен	Локална самоуправа	економски	УНДП	Вработување на 86 работници социјални случаи на определено време	75.000	Завршен
24	Уредување на плоштад	Општина Ресен	Локална самоуправа	екологија	УНДП	Набавка на 40 клупи	5.000	Завршен
25	Информативен компјутерски центар	Општина Ресен	Локална самоуправа	едукативен	УНДП	Набавка на 6 компјутери за обука на јавна администрација и заинтересирани граѓани	20.000	Во тек
26	Пречистителна станица Отешево	Општина Ресен	Локална самоуправа	екологија	УСАИД	Изградба на пречистителна станица	80.000	Завршен

Анекс 2: Листи на невладини организации

а. Листа на невладини организации во Албанија

Бр	НВО	Адреса	Телефон	Е-маил	Претседател
1	Центар за одржлив развој на преспанскиот регион	Gorice e Vogel - Korçe	30946097757 0682200090	csdprespa@yahoo.com	Mr. Taço Kitani
2	Асоцијација за интеграција на жените и децата од Преспанскиот регион во општеството	Qendra e Gruas Prese, Gorice e Vogel, Liqenas – Korçe	389706869037		Mrs. Valentina Vangelovska
3	Асоцијација Пријатели на езерото	Shkolla e mesme e Liqenasit	(+30) 974597067		Mr. Kiço Vojo
4	Шумарска асоцијација	Komuna Liqenaj Korce	30942944317		Mr. Vasil Jonkulla
5	Асоцијација “Allcoop” – Горице Сојуз за соработка помеѓу езерата Охрид и Преспа	Gorice e Vogel - Korçe	38970304764		Mr. Ardian Mihali
6	НВО “Dielli”	Liqenas - Korce	38970739758	sunofliqenas@yahoo.com	Mr. Mihalaq Postolicin

Регионална стратегија за развивање на одрлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

б.НВОи во регионот на Корча со проширени активности во преспанскиот регион

Бр	НВО	Адреса	Телефон	Факс	Е-маил	Претседател
1	Асоцијација “Mjedisi dhe Morava” Korca	L. 12, Rr. Gjergj Kastrioti”, Pall. 2/A/3 KORCA	(+355 – 82) 44181		bardhylp@interalb.net	Mr. Bardhyl Panolli
2	Transborder Wildlife	Rr. Pandeli Cale, Nr. 26 Korce	(+355 – 82) 44346	(+355 – 82) 43037	willlife@albmail.com	Mr. Stavri Pllaha
3	Жената во Корча	Rr. Dhimiter Denasi 3, (ish zyra e grumbullimit) Qendra Sociale e Gruas Korçare Rurale, Korçe	(+355 – 82) 43563	(+355 – 82) 43353	bashkiko@albmail.com	Mrs. Klara Çela

в. Листа на невладини организации во Македонија

Бр	НВО	Адреса	Телефон	Е-маил	Контакт лице
1	Здружение на жени „Тереза - 2000,,	Коле Неделковски 66 Ресен	0038947454654 070685999	zmtereza@yahoo.com	Кети Росиќ

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

2	Организација на жени - Ресен	М. Тито 20 Ресен	0038947453290		Констандина Барандова
3	Општински одбори на месни заедници	Плоштад М. Тито 20	0038947451524		Митко Конгуловски
4	Здружение на одгледувачи на овци - Исток	с. Подмочани - Ресен	0038947489546		Митко Пржевски
5	Здружение на овоштари - Преспа флуид	с. Царев Двор - Ресен	0038947489222		Стево Радевски
6	Здружение на овоштари - Агропреспа	Плоштад М. Тито 20	0038947453396		Слободан Мушаревски
7	Здружение - Преспа	Плоштад М. Тито 20	0038947454450		Димко Тосковски
8	Центар за екологија и одржлив развој	Корчуланска 3/18 Ресен	0038947451939	Aronprcul@hotmail.com	Арон Прџуловски
9	Еколошко друштво - Здравец	М. Тито 20 Ресен	0038947452258 070623636		Митко Китановски
10	Здружение на жени турчинки - Матукат	29 ноември 66 - Сарај	0038947452185 070304781 факс 0038947453132	matukatresen@hotmail.com	Ајсел Бариевска

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

11	КУД Таше Милошевски	Иво Лола Рибар - Спортска сала	00389474453713 070636767	kudtm@yahoo.co.uk	Љупчо Пеџалевски
12	Здружение - Нијази Беј	Зграда Сарај - Ресен	070837720 0038947451665		Енгиј Бахтијар
13	Риболовно друштво - Пеликан		0038947452909		Ибуш Балевски
14	Музичка младина	Таше Милошевски 66 Ресен	070688856 0038947452535	Photonehru@hotmail.com	Љупчо Крстевски
15	Агротуристичко здружение на жени - Преспанка	М. Тито 20 Ресен	0038947452567 факс 0038947451960		Марина Кадинска
16	Фокус - здружение на граѓани за заштита на човекови правас		070670582		Соња Наумовска
17	Младински совет	Б. Кидрик зг. Бетон 14	0038947454039		Тодорче Мушаревски
18	Здружение на јаболко производители - Еко производ		0038947452709 070672121		Блаже Котларовски

Анекс 3: Листа на туристички агенции во регионот

1. Туристички агенции во Албанија

Не постојат вистински тур-оператори во Албанскиот дел на Преспанскиот регион. Постои само иницијатива преку проект на ГТЗ да се вработи претседателот на НВОто Заштита на животна средина и Туризам, од Поградец, кој што се ангажира како водич за туристите во регионот.

Исто така, овие активности се поддржани од другите невладини организации во регионот.

2. Листа на туристички организации во Македонија

1. „Пеликан,, - тел. (+) 389 47 454011,

2.„Филена,, тел. (+) 389 47 453505,

3. „Адријан,, тел. (+) 389 47 452944.

3. Туристички информативен центар во регионот не постои

Анекс 4: Постојечки капацитети за сместување во Македонија

	соби	легла	учество во %
1. Преспанскиот туризам:			
А.К.,„Крани,,:			
- бунгалови	32	128	
- вили	42	168	
- приколки (туѓи)	485	1940	
- приколки (сопствени)	82	328	
- плаќеви за шатори	100	400	
хотел „Китка,, -Ресен	16	36	
хотел „Претор,,	17	36	
ВКУПНО:		3036	42,1%
2. МВР - Крани			
- приколки	12	36	
ВКУПНО:		144	2,0%
3. Т.Н. „Прејтор,,			
- тврда градба		535	
-кампови		840	
-плаќеви за шатори	70	210	
ВКУПНО:		1585	22,0%

4. Т.Н. „Асамати,,

- бунгалови		825	
	В К У П Н О:	825	11,5%

5. Т.Н. „Сирхан,,

- бунгалови	11	46	
- приколки	12	24	
	В К У П Н О:	70	0,9%

6. QBE „Македонија,,

20	40	
В К У П Н О:	40	0,5%

7. Т.Н. „Отешево,,

хотел „Европа,,	80	160	
хотел „Југославија,,	10	30	
депан. „Скопје,,	18	54	
депан. „Пеликан,,	18	54	
депан. „Козара,,	30	75	
- бунгалови	15	50	
- кампови	250	1000	
	В К У П Н О:	1423	20,0%

8. Завод за ѝревенција, лекување и рехабилитација на несѝецифични и хронични, ресѝираѝорни и алергиски заболувања - Отешево

24	72
----	----

	ВКУПНО:	72	1,0%
16,7%	- тврда градба	1200	
14,6%	- бунгалови	1052	
2,3%	- вили	168	
57,9%	- приколки	4168	
8,5%	- смест. во шатори	610	
	ВКУПНО:	7.198	100,0%

Приватното сместување не е прикажано во прегледот, а тоа учествува со капацитет од **600** легла и кое е во постојан подем.

Анекс 5: Заклучоци од Меѓународниот Симпозиум 2000 во Оџешево

Во организација на Македонското Еколошко друштво - Скопје и Здружение „Преспа,, - Ресен се одржа Меѓународен симпозиум на тема „Одржлив развој на преспанскиот регион,, од 23-25.06.2000 година во Оџешево под покровителство на Министерството за животна средина на Република Македонија. На овој симпозиум се претставија научни трудови од трите држави во регионот и се донесија конкретни заклучоци:

1. Моменталните земјоделски активности и употребата на агрохемиски средства, монокултури и наводнувањето од езерото предизвикуваат зголемен инпут на резидуи во езерото. Земјоделските активности доведуваат до зголемена почвена ерозија, нелокализирани извори на загадување и еутрофикација на езерото.

2. Намалувањето на нивото на Големото Преспанско Езеро, а во врска со оптималното езерско ниво, треба да биде истражувано, регулирано и да се третира како единствен хидролошки систем.

3. Исчезнувањето на влажните ливади и експанзијата на појасите на трската влијае врз стаништата на рибите, водоземците, влекачите и птиците.

4. Намалувањето на нивото на Езерото доведе до тоа што појасите на трската останаа на суво и е оневозможена нивната регулаторна улога во Езерото.

5. Пренасочувањето на коритото на реката Девол предизвика промени во хидролошкиот режим на Малото Преспанско Езеро и ја зголеми седиментацијата, загадувањето и еутрофикацијата на езерото.

6. Човековите активности имаат негативно влијание на биодиверзитетот на Преспанскиот регион.

7. Моменталното управување со шумите со голи сечи, ги деградира природните станишта и ја зголемува почвената ерозија. Пошумувањето е неопходно во многу делови на регионот.

8. Прекумерната испаша ја зголемува почвената ерозија и ја деградира вегетацијата, како и природните станишта.

9. Неконтролираниот риболов во езерото ги намалил популациите на рибите и нивниот диверзитет.

10. Човековата популација е во опаѓање што претставува сериозен проблем за социјалниот и економскиот развој на регионот.

11. Деградацијата на културното и историското наследство, особено во традиционалните села предизвикува посебно внимание.

12. Да се направат планови за управувањето со цврстиот комунален смет и отпадните води, како и да се воспостави соодветна дренажа.

13. Да се подобри сообраќајната инфраструктура во регионот.

14. Беше истакната потребата од одржлив развој на населбите како и развој на туризмот.

Сите учесници на Симпозиумот се сложија да се интензивира соработката и координацијата во идните активности што се однесуваат на имплементацијата на договорот постигната помеѓу трите Премиери за Трансграничниот национален парк „Преспа,,. Со цел да се постигнат овие цели, предлагаме формирање на трилатерален Координационен комитет кој што ќе е резултат на овој Симпозиум, а ќе се состои од шест експерти.

Анекс б: Декларација на Премиерите на триите држави

За заштита на Преспанското Езеро веќе се вклучени Владите на Република Македонија, Република Грција и Република Албанија преку изработка на проектот Преспа Парк. Ова произлезе од одржаниот состанок на 2.02.2000 година во с.Герман Р.Грција помеѓу трите Премиери од трите држави. На овој состанок трите Премиери потпишаа и декларација која во целост ќе ви ја презентираме:

ДЕКЛАРАЦИЈА

За основање на Парк Преспа за заштита на животната средина и одржлив развој на Преспанските Езера и нивната околина

Ние, Премиерите Костас Симитис, Љубчо Георгиевски и Илир Мета, се сретнавме денес 2.02.2000 година поповод Светскиот ден на водите во Св.Герман, Грција и се согласивме дека Преспанските езера и нивната околина се единствени по својата геоморфологија, нивното еколошко богатство и нивниот биодиверзитет што и дава на оваа област меѓународно значење. Преспанските езера и нивната околина обезбедуваат хабитат за конзервација на разновидни и ретки видови флора и фауна и нудат засолниште на миграторните популации на птици. Тие исто така претставуваат и многу потребно место за гнездење на многу видови птици загорезени од истребување.

Се согласуваме дека конзервацијата и заштитата на ваков важен екосистем не само што и прави услуга на природата туку и создава можности за економски развој на околните места кои припаѓаат на трите земји. Долгата историја на човековото присуство во оваа област ја докажува компатибилноста на традиционалните активности и знаењето со конзервација на природата.

Ние сме свесни дека конзервацијата на природата и одржливиот развој во голем дел зависат од почитувањето на меѓународните законски инструменти од страна на Владите и луѓето со цел заштита на природната средина. Учество во ваквите договори и конвенции помага во заштитата на Преспанските езера и нивната околина. Индивидуалните национални активности треба да бидат дополнети со меѓународна соработка на ова поле.

Исто така, ја согледуваме и цениме работата на еколошките невладини организации особено користењето на нивните различни, но комплементарни искуства и стручност. Задоволство ни е да напоменеме дека една таква невладина организација, имено грчкото здружение за заштита на Преспа, ја доби наградата на Рамсарската Конвенција во 1999 година како вонреден пример на пионерски приод кон управувањето со води. На крај би сакале да ја

истакнеме улогата на јавната свест во постигнувањето на целите за заштита на природата и одржливиот развој.

Имајќи го во предвид претходно кажаното, одлучивме да го прогласиме Паркот Преспа како прва меѓугранична заштитена област во југоисточна Европа и да ја презентираме оваа иницијатива како „Подарок на Земјата,“ во контекст на WWF Кампањата за живот на Планетата.

Оваа кампања има за цел обезбедување конзервација на најважните светски биолошки ресурси и екосистеми во наредниот милениум. Паркот Преспа се состои од соодветни области околу Преспанските Езера и секоја од трите земји ги прогласи за Рамсарски заштитени области.

По оваа Декларација ќе уследи поинтензивна соработка помеѓу компетентните институции во нашите земји во врска со еколошки прашања. Во овој контекст, ќе се разгледаат заедничките активности со цел:

- да се одржат и заштитат единствените и еколошки вредности на Паркот Преспа
- да се спречат или отстранат причините за деградација на неговиот хабитат;
- да се изнајдат соодветни методи на управување за одржливо користење на водите од Преспанските Езера и
- да се вложат напори Паркот Преспа да стане и остане модел од својот вид и дополнителна референца за соработка помеѓу нашите земји.

Глава 2:

Акционен План за развивање на одржлив туризам со посебен акцент на еколошкиот туризам во Преспанскиот регион

1. Вовед

Нашиот свет се менува повеќе од било кога. Имаме повеќе информации за нашите можности, стопанството се трансформира, се менуваат нашите семејства. што повеќе промени се случуваат, толку повеќе има потреба од планирање и разгледување на старите планови. Многу лесно може се случува, поради преокупираноста со секојдневните обврски, нашите организации и заедници го губат чувството за насоченост. Планирањето не е лесно и бара многу работа, меѓутоа користите од него се основни за развоја на личноста, организацијата или заедницата.

Со планирањето се добиваат неколку резултати:

- Се стимулира напредно мислење
- Се креираат генералните насоки на развој
- Се решаваат главните проблеми во заедницата
- Се зајакнува тимот и стручноста
- Се подобрува квалитетот на работата
- Се креираат основи за донесување на одлуки
- Се создава патека за понатамошни акции
- Се поставуваат приоритети
- Се зголемува приходот
- Се штеди време и работа
- Се користат постоечките сили, вештини и интереси

Овој документ ја опишува моменталната ситуација со еко туризмот во Албанската и Македонската страна од регионот на Преспанско Езеро. Документот содржи листа на приоритетни прашања, цели, задачи и акциони планови за решавања на приоритетните прашања во врска со развојот на еко туризмот во регионот на Преспанското Езеро во Албанија и Македонија.

2. Резиме

За креирање на акциониот план за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро беа искористени следните чекори:

1. Идентификација на потребите и анализа на заедницата
2. Постапување на приоритети
3. Цели, препорачни акции и работен план

Вкупно предвидената сума за спроведување на акциониот план и остварување на целите за секое од приоритетните прашања е 3,075,000 ЕУР.

3. Идентификација на потребите и анализа на заедницата

Идентификацијата на потребите и анализата на заедницата беа направени со цел да се презентираат трендовите кои можат да имаат влијание врз развојот на еко туризмот, кои ресурси и луѓе се на располагање за развој на еко туризмот, кое ниво на поддршка или спротиставување од заедницата може да се очекува и какви типови на активности преферираат луѓето.

За анализа на заедницата можат да се користат повеќе методи, како скенирање на околината, SWOT анализа, користење на постоечките бази на податоци и анализа на општествените чинители. Пкрај нив може да се користат и интервјуа со клучни личности, групни дискусии, форуми во заедницата, анализа на историјата на заедницата, анализа на капацитетот, мапирање на силите на заедницата и др. За анализа на потребите за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро, беа користени следните методи: скенирање на животната средина, SWOT анализа, клучни личности и анализа на капацитетот. Сеоја од потребите која беше идентификувана е објаснета преку:

- Специфични прашања за секоја од потребите;
- Нивното влијание врз заедницата;
- Причини за постоење на прашањата.

Во процесот на изготвување на идентификација на потребите и анализа на заедницата за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро, беа идентификувани следните потреби:

Потреби	Прашања	Влијание	Причини
Културно наследство	Деградација на културното наследство	Туристите не се заинтересирани да го посетуваат преспанскиот регион	Ниско развиена јавна свест
Вработување	Висок процент на невработени во регионот на Преспанско Езеро	Сиромашна заедница Заедницата нема моќ за инвестиции	Езерото не е интересно за туристите Регионот не е интересен за потенцијалните инвеститори
Чиста животна средина	- Деградација на езерото - Деградација на почвата	Езерото не е интересно за туристите Регионот не е интересен за потенцијалните инвеститори	Ниско развиена јавна свест
Енергија	Недоволно користење на обновливите / алтернативните извори на енергија	Постоечкото користење на изворите на енергија е скапо и штети на животната средина	Ниско развиена јавна свест
Производство на здрава храна	Производство на храна без пестициди и хемикалии	Деградација на почвата и езерото	Ниско развиена јавна свест

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Сместување на туристи	Недоволно капацитети за сместување на туристи	Туристите не се заинтересирани да го посетуваат преспанскиот регион Намалени приходи во заедницата	Регионот не е интересен за потенцијалните инвеститори
Туристички услуги	Недоволна понуда на туристички услуги во регионот на Преспанско Езеро	Туристите не се заинтересирани да го посетуваат преспанскиот регион Намалени приходи во заедницата	Регионот не е интересен за потенцијалните инвеститори
Транспорт	Недоволна инфраструктура за одржлив транспорт	Постоечкиот систем на транспорт и штети на животната средина	Ниско развиена јавна свест Регионот не е интересен за потенцијалните инвеститори
Управување со отпадот	Неразвиен систем за управување со отпадот	Деградација на почвата и езерото	Ниско развиена јавна свест Регионот не е интересен за потенцијалните инвеститори
Водоснабдување	Недоволно развиен систем за водоснабдување во селата	Деградација на почвата и езерото	Регионот не е интересен за потенцијалните инвеститори

4. Поставување на приоритети за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро

По идентификација на потребите и анализа на заедницата, следеше поставување на приоритети кои се најважни за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро. За комплетирање на овој процес беа реализирани два чекора:

1. Одредување на критериуми за рангирање на прашањата
2. Рангирање на прашањата по приоритет

Конечната одлука за приоритетите во заедницата е базирана на разбирање на човековите потреби во заедницата и постоечките системи за нивно остварување, ПЛУС други фактори:

- Јавно мислење
- Интензитет и сериозност на прашањето
- Степенот до кој прашањето влијае на други прашања
- Правни и други регулаторни барања
- Можноста на заедницата да влијае на прашањето
- Друго

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Резултатот од рангирањето на прашањата според приоритети е даден во следната табела:

(Рангирањето е направено според следните оценки: В - високо; С - средно; Н - ниско; В/С - високо кон средно; С/Н - средно кон ниско)

Прашање	Критериуми						Вкупно рангирање
	Интензитет и сериозност на прашањето	Можноста на заедницата да влијае на прашањето	Степенот до кој прашањето влијае на други прашања	Правни и други регулаторни барања	Јавно мислење	Друго	
1. Деградација на културното наследство	С	С	С	В	С		С
2. Висок процент на невработени во регионот на Преспанско Езеро	В	С	В	В	В		В
3. Деградација на езерото	С	Н	В	С	В		В/С
4. Деградација на почвата	В	С	С	С	Н		С
5. Недоволно користење на обновливите / алтернативните извори на енергија	В	С	С	С	С		С
6. Производство на храна без пестициди и хемикалии	В	В	В	С	С		В/С

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Прашање	Критериуми						Вкупно рангирање
	Интензитет и сериозност на прашањето	Можноста на заедницата да влијае на прашањето	Степенот до кој прашањето влијае на други прашања	Правни и други регулаторни барања	Јавно мислење	Друго	
7. Недоволно капацитети за сместување на туристи	C	B	B	B	B		B
8. Недоволна понуда на туристички услуги во регионот на Преспанско Езеро	B	B	B	B	B		B
9. Недоволна инфраструктура за одржлив транспорт	C	B	B	C	C		B/C
10. Неразвиен систем за управување со отпадот	B	C	B	B	B		B
11. Недоволно развиен систем за водоснабдување во селата	C	C	B	B	B		B/C

Финалната листа на приоритетни прашања за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро е дадена во следната табела:

Приоритет	Прашање
1	Недоволна понуда на туристички услуги во регионот на Преспанско Езеро
2	Висок процент на невработени во регионот на Преспанско Езеро
3	Недоволно капацитети за сместување на туристи
4	Неразвиен систем за управување со отпадот
5	Производство на храна без пестициди и хемикалии
6	Недоволно развиен систем за водоснабдување во селата
7	Недоволна инфраструктура за одржлив транспорт
8	Деградација на езерото
9	Недоволно користење на обновливите / алтернативните извори на енергија
10	Деградација на културното наследство
11	Деградација на почвата

5. Цели, препорачни акции и работен план

За секое приоритетно прашање за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро, беа дефинирани следните елементи:

- Цели;
- Задачи;
- Индикатори;
- Извори на информации.

Исто така за секое приоритетно прашање за развој на еко туризмот во регионот на Преспанско Езеро, беа утврдени акции за справување со прашањата. Препорачаните акции се од една од следните области:

- Едукација на јавноста (Подигнување на јавната свест);
- Обука;
- Економски иницијативи;
- Локални програми;
- Технолошки мерки;
- Правни мерки;
- Испитувања.

Препорачаните акции беа испитувани и селектирани врз база на следните критериуми:

- Техничка изводливост
- Трошковна ефективност
- Јавна поддршка
- Време за спроведување

За сите селектирани акции е развиен работен план. Работниот план се состои од следните елементи:

- Цели;
- Акции;
- Одговорна институција;
- Време за спроведување;
- Предвиден буџет;
- Можни извори на финансирање.

1. Приоритетно прашање: Недоволна понуда на туристички услуги во регионот на Преспанско Езеро

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Недоволна понуда на туристички услуги во регионот на Преспанско Езеро	Креирање на услови за инвестирање во туристичките услуги во регионот	<ul style="list-style-type: none"> - Едукација на заинтересираните граѓани од преспанскиот регион за управување со туристички услуги до 2007; - Собирање на информации за можностите и ефектите за инвестирање во туристички услуги во Преспанскиот регион до 2008; 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на реализирани обуки; - Број на учесници на обуките; - Број на ново развиени иницијативи за инвестирање во туристичките услуги во Преспанскиот регион; 	<ul style="list-style-type: none"> - Локални власти; - Организации кои ќе ги спроведуваат обуките; - Странски донатори, банки и други финансиски институции; - Стопански комори - Министерство за економија
	Зголемување на квантитетот и квалитетот на туристичките услуги во регионот	<ul style="list-style-type: none"> - Воспоставување на различни видови на туристички услуги во регионот достапни преку целата година до 2008; - Основање на тело за следење на квалитетот на туристичките услуги до 2006; 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на организации/поединци кои нудат туристички услуги; - Број на туристи кои ги користат туристичките услуги; - Ниво на задоволство на туристите од услугите; - Зачестеност на користење на услугите; 	<ul style="list-style-type: none"> - Заводи за статистика; - Локални власти; - Тело за следење на квалитетот на туристичките услуги; - Анкети за туристите;

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
	Обука за управување со туристички услуги	Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во развој на туристички услуги во регионот	<ul style="list-style-type: none"> - Воспоставување на туристички информативни центри - Организирани пешачки тури во Преспанскиот регион - Организирани тури по Преспанско Езеро - Организирани велосипедски тури во регионот - Модернизирање на скијачките патеки на Галичица - Медицински и здравствени услуги 		Донесување на одлука за основање на тело за следење на квалитетот на туристичките услуги	Физибилити студија за инвестирање во туристичките услуги во Преспанскиот регион

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Обука за управување со туристички услуги	Технички е изводливо В	На локално ниво има трошкова ефективност В	Би требало да има јавна поддршка В	1 година В	В
Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во развој на туристички услуги во регионот	Технички е изводливо В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Организаирани пешачки тури во Преспанскиот регион	Технички е изводливо В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци В	В
Организаирани тури по Преспанско Езеро	Технички е изводливо В	Има трошкова ефективност В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци В	В
Модернизирање на скијачките патеки на Галичица	Технички е изводливо В	Има трошкова ефективност В	Има јавна поддршка В	3-5 години	В/С

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Акција	Техничка изводливост	Трошковна ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
				Н	
Медицински и здравствени услуги	Технички е изводливо В	Има трошковна ефективност В	Има јавна поддршка В	3-5 години Н	В/С
Креирање на туристички информативни центри	Технички е изводливо В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци В	В
Донесување на одлука за основање на тело за следење на квалитетот на туристичките услуги	Технички е изводливо В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци В	В
Физибилити студија за инвестирање во туристичките услуги во Преспанскиот регион	Технички е изводливо В	Има трошковна ефективност В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Креирање на услови за инвестирање во туристичките услуги во регионот Креирање на услови за инвестирање во туристичките услуги во регионот	Едукација на заинтересираните граѓани од преспанскиот регион за управување со туристички услуги до 2007;	Обука за управување со туристички услуги	Туристички асоцијации НВОи	2005 - 2006	20,000.00 ЕУР	Странски донатори
	Собирање на информации за можностите и ефектите за инвестирање во туристички услуги во Преспанскиот регион до 2008;	Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во развој на туристички услуги во регионот	Локални власти Министерства за финансии	2005-2008	5,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за финансии
		Физибилити студија за инвестирање во туристичките услуги во Преспанскиот регион	Локални власти Министерства за економија	2005 -2006	100,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за економија Странски донатори

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Зголемување на квантитетот и квалитетот на туристичките услуги во регионот	Воспоставување на различни видови на туристички услуги во регионот достапни преку целата година до 2008;	Организаирани пешачки тури во Преспанскиот регион	Туристички асоцијации НВОи	2005 - 2006	40,000.00 ЕУР	Странски донатори Приватен сектор
		Креирање на туристички информативни центри	Туристички асоцијации НВОи	2005 - 2006	40,000.00 ЕУР	Странски донатори Приватен сектор
		Организаирани тури по Преспанско Езеро	Туристички асоцијации НВОи	2005 - 2006	60,000.00 ЕУР	Странски донатори Приватен сектор
		Модернизирање на скијачките патеки на Галичица	Спортски асоцијации Туристички асоцијации	2005 - 2008	100,000.00 ЕУР	Странски донатори Приватен сектор
		Медицински и здравствени услуги	Локални власти	2005 - 2008	100,000.00 ЕУР	Локални власти Странски донатори

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
	Основање на тело за следење на квалитетот на туристичките услуги до 2006;	Донесување на одлука за основање на тело за следење на квалитетот на туристичките услуги	Локални власти Туристички асоцијации	2005 - 2006	10,000.00 ЕУР	Локални власти Приватен сектор

2. Приоритетно прашање: Висок процент на невработени во регионот на Преспанско Езеро

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Висок процент на невработени во регионот на Преспанско Езеро	Креирање на услови за вработување на луѓето во туристичките услуги	<ul style="list-style-type: none"> - Едукација на заинтересираните граѓани од преспанскиот регион за управување со туристички услуги до 2007; - Развивање на вештини потребни за вработување во туристичките услуги до 2008; 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на реализирани обуки; - Број на учесници на обуките; - Број на нововработени во туристичките услуги во Преспанскиот регион; 	<ul style="list-style-type: none"> - локални власти; - Организации кои ќе ги реализираат обуките; - Бизнис секторот; - Статистички заводи; - Министерство за економија.

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
	<ul style="list-style-type: none"> - Обука за управување со туристички услуги; - Обука за вештини потребни за вработување во туристичките услуги (туристички водичи, фитнес) 	Креирање на систем за даночно олеснување за нововработените во туристичките услуги во регионот	Организирање на акции за чистење и уредување на плажите и брегот со невработени граѓани кои се регистрирани во бирото за вработување или центрите за социјална грижа			

	тренири, подготвување на храна итн.)					
--	--	--	--	--	--	--

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошковна ефекетивност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Обука за вештини потребни за вработување во туристичките услуги	Технички е изводливо В	На локално ниво има трошковна ефикасност В	Би требало да има јавна поддршка В	1 година В	В
Креирање на систем за даночно олеснување за нововработените во туристичките услуги во регионот	Технички е изводливо В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Организирање на акции за чистење и уредување на плажите и брегот	Технички е изводливо В	Не се потребни високи трошоци В	Би требало да има јавна поддршка В	1 година В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Креирање на услови за вработување на луѓето во туристичките услуги	Развивање на вештини потребни за вработување во туристичките услуги до 2008	Обука за вештини потребни за вработување во туристичките услуги	Туристички асоцијации НВОи Бизнис секторот	2005-2008	40,000.00 ЕУР	Странски донатори Приватен сектор
		Креирање на систем за даночно олеснување за нововработените во туристичките услуги во регионот	Локални власти Министерства за финансии	2005-2006	5,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за финансии
		Организирање на акции за чистење и уредување на плажите и брегот	Локални власти Министерства за труд и социјална политика	2005-2006	20,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за труд и социјална политика

3. Приоритетно прашање: Недоволно капацитети за сместување на туристи

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Изоври на информации
Недоволно капацитети за сместување на туристи	Креирање на услови за инвестирање во капацитети за сместување на туристи во регионот	<ul style="list-style-type: none"> - Едукација на заинтересираните граѓани од преспанскиот регион за управување со капацитети за сместување на туристи до 2007; - Собирање на информации за можностите и ефектите за инвестирање во капацитети за сместување на туристи во Преспанскиот регион до 2008; 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на реализирани обуки; - Број на учесници на обуките; - Број на ново отворени капацитети за сместување на туристи во Преспанскиот регион; 	<ul style="list-style-type: none"> - Локални власти; - Организации кои ќе ги спроведуваат обуките; - Странски донатори, банки и други финансиски институции; - Стопански комори - Министерство за економија
	Зголемување на квантитетот и квалитетот на капацитетот за сместување на туристи во регионот	<ul style="list-style-type: none"> - отворање на капацитети за сместување на туристи во регионот достапни преку целата година до 2008; - Реновирање на постоечките капацитети за сместување на туристи; - Основање на тело за следење на квалитетот на туристичките услуги до 2006; 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на организации/поединци кои нудат сместување за туристи; - Број на туристи кои ги користат капацитетите; - Ниво на задоволство на туристите од сместувањето; - Зачестеност на користење на сместувањето; 	<ul style="list-style-type: none"> - Заводи за статистика; - Локални власти; - Тело за следење на квалитетот на туристичките услуги; - Анкети за туристите;

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
	Обука за управување со капацитети за сместување на туристи	Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во капацитети за сместување на туристи во регионот			<p>- Креирање на погодна локална политика за инвестирање во капацитети за сместување на туристи</p> <p>- Решавање на имотно правната сопственост на постоечките капацитети</p>	Реазвивање на бизнис планови за реновирање и управување со капацитетите за сместување на туристи

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Обука за управување со капацитети за сместување на туристи	Има техничка изводливост В	На локално ниво Ке има трошкова ефективност В	Треба да има јавна поддршка В	1 година В	В
Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во капацитети за сместување на туристи во регионот	Има техничка изводливост В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Креирање на погодна локална политика за инвестирање во капацитети за сместување на туристи	Има техничка изводливост В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Решавање на имотно правната сопственост на постоечките капацитети	Има техничка изводливост В	Не се потребни високи трошоци В	Треба да има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Реазвивање на бизнис планови за реновирање и управување со капацитетите за сместување на туристи	Има техничка изводливост В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	1 година В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Креирање на услови за инвестирање во капацитети за сместување на туристи во регионот	- Едукација на заинтересираните граѓани од преспанскиот регион за управување со капацитети за сместување на туристи до 2007;	Обука за управување со капацитети за сместување на туристи	Туристички асоцијации НВОи	2005-2006	20,000.00 ЕУР	Странски донатори Локални учесници
		Развивање на бизнис планови за реновирање и управување со капацитетите за сместување на туристи	Локални власти Министерства за економија Туристички асоцијации	2005-2006	30,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за економија Странски донатори
Креирање на услови за инвестирање во капацитети за сместување на туристи во регионот	Оотворање на капацитети за сместување на туристи во регионот достапни преку целата година до 2008	Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во капацитети за сместување на туристи во регионот	Локални власти Министерства за финансии	2005-2006	5,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за финансии

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
		Креирање на погодна локална политика за инвестирање во капацитети за сместување на туристи	Локални власти	2005 -2007	-	Локални власти Министерства за економија Странски донатори
		Решавање на имотно правната сопственост на постоечките капацитети	Локални власти	2005-2007	-	Локални власти Министерства за економија Странски донатори

4. Приоритетно прашање: Неразвиен систем за управување со отпадот

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Изоври на информации
Неразвиен систем за управување со отпадот	Воспоставување на одржлив систем за управување со цврстиот отпад	Елиминирање на депониите со цврст отпад до 2007	Број на елиминирани депонии со цврст отпад	Локални власти НВОи
		Подигнување на јавната свест за цврстиот отпад	Количина на собран цврст отпад (1000м ³ /год.)	Локални власти НВОи

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
Јавна кампања за редукација и реупотреба на цврстиот отпад	Обука за одржлив систем за управување со цврстиот отпад	Спроведување на мандатни казни	Чистење и рекултивација на области уништени од цврстиот отпад	Модернизација на техничката опрема за управување со цврстиот отпад		Испитување на можностите за рециклирање и реупотреба на цврстиот отпад

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Јавна кампања за редуција и реупотреба на цврстиот отпад	Технички е изводливо В	На локално ниво има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	12 месеци В	В
Обука за одржлив систем за управување со цврстиот отпад	Технички е изводливо В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци В	В
Спроведување на мандатни казни	Технички е изводливо В	Не се потребни високи трошоци В	Би требало да има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Чистење и рекултивација на области уништени од цврстиот отпад	Технички е изводливо В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	2-3 години С	В/С
Модернизација на техничката опрема за управување со цврстиот отпад	Технички е изводливо В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	3-5 сеарс С	В/С

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Испитување на можностите за рециклирање и реупотреба на цврстиот отпад	Технички е изводливо В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	12 - 24 месеци С	В/С

План на активности

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Воспоставување на одржлив систем за управување со цврстиот отпад	Елиминирање на депониите со цврст отпад до 2007	Испитување на можностите за рециклирање и реупотреба на цврстиот отпад	Локални власти	2005-2007	50,000.00 ЕУР	Странски донатори Локални власти
		Спроведување на мандатни казни	Локални власти	Континуирано	-	Локални власти
		Модернизација на техничката опрема за управување со цврстиот отпад	Локални власти	2005-2007	100,000.00 ЕУР	Странски амбасади

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
		Чистење и рекултивација на области уништени од цврстиот отпад	Локални власти НВОи	2005-2007	50,000.00 ЕУР	Локална власт Приватен сектор
	Подигнување на јавната свест за цврстиот отпад	Јавна кампања за редукација и реупотреба на цврстиот отпад	Локални власти НВОи	2005-2006	10,000.00 ЕУР	Странски донатори Локални власти
		Обука за локалните власти, комуналните претпријатија и туристичките работници одржлив систем за управување со цврстиот отпад	Локални власти НВОи	2005-2006	20,000.00 ЕУР	Локални власти

5. Приоритетно прашање: Производство на храна без пестициди и хемикалии

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Производство на храна без пестициди и хемикалии	Креирање на услови за инвестирање во одржливо земјоделие во регионот	Собирање на информации за можностите и ефектите од инвестирање во одржливо земјоделие во регионот на Преспанското Езеро	- Број на земјоделци кои ќе започнат производство на храна без пестициди и хемикалии во регионот	- Анкети, - НВОи, - Министерства за земјоделство, шумарство и водостопанство
	Кампања за подигнување на јавната свест за производство на здрава храна	Организирање на кампањи, јавни дебати, округли маси, медиски емисии, јавни акции	- Учество на граѓаните на овие настани - Број на земјоделци кои ќе започнат производство на храна без пестициди и хемикалии во регионот	- Анкети, - НВОи, - Министерства за земјоделство, шумарство и водостопанство

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
Медиумска кампања за промоција на одржливо земјоделие	Обука на земјоделци за производство на храна без пестициди и хемикалии	Маркетинг кампања за рекламирање на здравата храна	- Отворање на канцеларија за одржливо земјоделие - Отворање на локална канцеларија за набљудување и лиценцирање на квалитетот на храната			- Јавни анкети - Физибилити студија за инвестирање во одржливото земјоделие во регионот

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефекетивност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Медиумска кампања за промоција на одржливо земјоделие	Има техничка изводливост В	На локално ниво има трошкова ефикасност В	Би требало да има јавна поддршка В	12 месеци В	В
Обука на земјоделци за производство на храна без пестициди и хемикалии	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	1-2 години С	В/С
Маркетинг кампања за рекламирање на	Има техничка изводливост	Има трошкова ефикасност	Има јавна поддршка	1-2 години	В/С

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефикасност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
здравата храна	В	ефикасност В	поддршка В	С	
Отворање на канцеларија за одржливо	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци С	В/С
Отворање на локална канцеларија за набљудување и лиценцирање на квалитетот на храната	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	1-2 години С	В/С
Јавни анкети	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	1-2 месеци В	В
Физибилити студија за инвестирање во одржливото земјоделие во регионот	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	6 месеци В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Креирање на услови за инвестирање во одржливо земјоделие во регионот	Собирање на информации за можностите и ефектите од инвестирање во одржливо земјоделие во регионот на Преспанското Езеро	Физибилити студија за инвестирање во одржливото земјоделие во регионот	Лоцал Аутхоритиес	2005-2006	40,000.00 ЕУР	Странски донатори
Кампања за подигнување на јавната свест за производство на здрава храна	Организирање на кампањи, јавни дебати, округли маси, медиски емисии, јавни акции	Медиумска кампања за промоција на одржливо земјоделие	Локални власти НВОи	2005- 2006	20,000.00 ЕУР	Странски донатори
		Обука на земјоделци за производство на храна без пестициди и хемикалии	Канцеларијата за одржливо земјоделие	Континуирано	20,000.00 ЕУР	Странски донатори
		Маркетинг кампања за рекламирање на здравата храна	Локални власти НВОи	2005-2006	100,000.00 ЕУР	Земјоделци

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
		Отворање на канцеларија за одржливо	Локални власти НВОи	2005-2006	40,000.00 ЕУР	Странски донатори
		Отворање на локална канцеларија за набљудување и лиценцирање на квалитетот на храната	Локални власти НВОи	2005-2006	100,000.00 ЕУР	Странски донатори
		Јавни анкети	Локални власти НВОи	Цонтинуирано	-	Локални власти Странски донатори

6. Приоритетно прашање: Недоволно развиен систем за водоснабдување во селата

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Недоволно развиен систем за водоснабдување во селата	Подобрување на состојбата со системите за водоснабдување во селата во регионот на Преспанско Езеро	Комплетирање на селските системи за водоснабдување	Км на изградени мрежи за водоснабдување	Локални власти

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
			Програма за финализирање на селските системи за водоснабдување	Поврзување на селата со централниот систем на водоснабдување		

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефекетивност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Програма за финализирање на селските системи за водоснабдување	Има техничка изводливост В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	2-3 години С	В
Поврзување на селата со централниот систем на водоснабдување	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефективност В	Има јавна поддршка В	5-10 години Н	В/С

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Подобрување на состојбата со системите за водоснабдување во селата во регионот на Преспанско Езеро	Комплетирање на селските системи за водоснабдување	Програма за финализирање на селските системи за водоснабдување	Локални власти	2005-2007	-	Меѓународни банки Странски донатори
		Поврзување на селата со централниот систем на водоснабдување	Локални власти	2007-2015	100,000.00 ЕУР	Меѓународни банки Странски донатори

7. Приоритетно прашање: Недоволна инфраструктура за одржлив транспорт

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Недоволна инфраструктура за одржлив транспорт	Зголемени инвестиции во одржлив транспорт во регионот	<ul style="list-style-type: none"> - Собирање на информации за можностите и ефектите од инвестирање во одржлив транспорт во преспанскиот регион до 2008; - Креирање на услови за инвестирање во одржлив транспорт во регионот 	Број на новозапочнати иницијативи за инвестирање во одржлив транспорт во преспанскиот регион	<ul style="list-style-type: none"> - Локални власти; - Странски донатори, банки и други финансиски институции; - Стопански комори; - Министерства за економија.
	Подигнување на јавната свест за одржлив транспорт во регионот	Едукација на граѓаните за користите од одржлив транспорт	<ul style="list-style-type: none"> - Број на туристи и граѓани кои користат одржлив транспорт; - Ниво на задоволство на туристите и граѓаните од одржливиот транспорт; 	<ul style="list-style-type: none"> - Статистички заводи; - Локални власти; - Тело за следење на квалитетот на туристичките услуги; - Анкети за граѓаните и туристите;

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
Јавна капања за одржлив развој	Обука за управување со одржлив транспорт	Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во одржлив транспорт во регионот на Преспанско Езеро	- Конструкција на велосипедски патеки во регионот - Развивање на одржлив езерски транспортен систем			Физибилити студија за инвестирање во одржлив развој во Преспанскиот регион

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошковна ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Јавна капања за одржлив развој	Има техничка изводливост В	На локално ниво има трошковна ефикасност В	Треба да има јавна поддршка В	1 година В	В
Обука за управување со одржлив транспорт	Има техничка изводливост В	На локално ниво има трошковна ефикасност В	Треба да има јавна поддршка В	1 година В	В
Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во одржлив транспорт во регионот на Преспанско Езеро	Има техничка изводливост В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Конструкција на велосипедски патеки во регионот	Има техничка изводливост В	Потребни се одредени трошоци, но тоа би имало долгорочна ефективност С	Треба да има јавна поддршка В	2-3 години С	В/С
Развивање на одржлив езерски транспортен систем	Има техничка изводливост В	Потребни се одредени трошоци, но тоа би имало долгорочна ефективност С	Треба да има јавна поддршка В	2-3 години С	В/С
Физибилити студија за инвестирање во одржлив развој во Преспанскиот регион	Има техничка изводливост В	Има трошковна ефективност В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци 2-3 години В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Зголемени инвестиции во одржлив транспорт во регионот Зголемени инвестиции во одржлив транспорт во регионот	- Собирање на информации за можностите и ефектите од инвестирање во одржлив транспорт во преспанскиот регион до 2008; - Креирање на услови за инвестирање во одржлив транспорт во регионот	Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во одржлив транспорт во регионот на Преспанско Езеро	Локални власти Министерства за финансии	2005-2006	5,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за финансии
		Конструкција на велосипедски патеки во регионот	Локални власти	2005-2008	300,000.00 ЕУР	Локални власти Странски донатори
		Физибилити студија за инвестирање во одржлив развој во Преспанскиот регион	Локални власти Министерства за економија	200-2006	100,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за економија Странски донатори
Подигнување на јавната свест за одржлив транспорт во регионот	Едукација на граѓаните за користите од одржлив транспорт	Јавна капања за одржлив развој	НВОи Локални власти	2005-2006	40,000.00 ЕУР	Странски донатори
		Обука за управување со одржлив транспорт	НВОи Локални власти	2005-2006	30,000.00 ЕУР	Странски донатори

8. Приоритетно прашање: Деградација на Езерото

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Деградација на Езерото	Намалување на исфрлањето на непречистени отпадни води во Езерото	Пречистување на отпадните води	Концентрација на загадувачи во отпадните води	Локални лвасти; Заводи за здравствена заштита; Министерства за земјоделство, шумарство и водостопанство
		Подигнување на јавната свест за заштита на езерото		

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
Јавна кампања за заштита на езерото			Изградба на станица за пречистување на отпадните води	Изградба на мониторинг систем за квалитетот на отпадните води	Спроведување на законската регулатива	Физибилити студија за изградба на станица за пречистување на отпадните води

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошковна ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Јавна кампања за заштита на езерото	Има техничка изводливост В	На локално ниво има трошковна ефективност В	Би требало да има јавна поддршка В	12 месеци В	В
Изградба на станица за пречистување на отпадните води	Има техничка изводливост В	Има трошковна ефективност В	Има јавна поддршка В	1-2 години С	В/С
Изградба на мониторинг систем за квалитетот на отпадните води	Има техничка изводливост В	Има трошковна ефективност В	Има јавна поддршка В	1-2 години С	В/С
Спроведување на законската регулатива	Има техничка изводливост В	Има трошковна ефективност В	Има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Физибилити студија за изградба на станица за пречистување на отпадните води	Има техничка изводливост В	Има трошковна ефективност В	Има јавна поддршка В	3-6 месеци В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Намалување на исфрлањето на непречистени отпадни води во Езерото	Пречистување на отпадните води	Физибилити студија за изградба на станица за пречистување на отпадните води	Локални власти	2005-2006	50,000.00 ЕУР	Локални власти
		Изградба на станица за пречистување на отпадните води	Локални власти	200-2007	600,000.00 ЕУР	Локални власти
		Изградба на мониторинг систем за квалитетот на отпадните води	Локални власти	2005-2007	40,000.00 ЕУР	Локални власти
		Спроведување на законската регулатива	Локални власти	Континуирано	-	Локални власти
	Подигнување на јавната свест за заштита на езерото	Јавна кампања за заштита на езерото	НВОи Локални власти	200-2004	20,000.00 ЕУР	Локални власти

9. Приоритетно прашање: Недоволно користење на обновливите / алтернативните извори на енергија

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Недоволно користење на обновливите / алтернативните извори на енергија	Зголемени инвестиции во обновливи / алтернативни извори на енергија во регионот	<ul style="list-style-type: none"> - Собирање на информации за можностите и ефектите од инвестирање во обновливи / алтернативни извори на енергија во преспанскиот регион до 2008; - Креирање на услови за инвестирање во обновливи / алтернативни извори на енергија во регионот 	Број на новозапочнати иницијативи за инвестирање во обновливи / алтернативни извори на енергија во преспанскиот регион	<ul style="list-style-type: none"> - Локални власти; - Странски донатори, банки и други финансиски институции; - Стопански комори; - Министерства за економија.
	Подигнување на јавната свест за обновливи / алтернативни извори на енергија во регионот	Едукација на граѓаните за користите од обновливи / алтернативни извори на енергија	Број на туристи и граѓани кои користат обновливи / алтернативни извори на енергија;	<ul style="list-style-type: none"> - Статистички заводи; - Локални власти; - Тело за следење на квалитетот на туристичките услуги; - Анкети за граѓаните и туристите;

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
Јавна капања за обновливи / алтернативни извори на енергија	Обука за управување обновливи / алтернативни извори на енергија	Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во обновливи / алтернативни извори на енергија во регионот на Преспанско Езеро	Локална советодавна канцеларија за алтернативни и извори на енергија			Физибилити студија за инвестирање обновливи / алтернативни извори на енергија во Преспанскиот регион

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Јавна капања за обновливи / алтернативни извори на енергија	Има техничка изводливост В	На локално ниво ќе има тошкова ефективност В	Би требало да има јавна поддршка В	1 година В	В
Обука за управување обновливи / алтернативни извори на енергија	Има техничка изводливост В	На локално ниво ќе има тошкова ефективност В	Би требало да има јавна поддршка В	1 година В	В
Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во обновливи / алтернативни извори на енергија	Има техничка изводливост В	Не се потребни високи трошоци В	Има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Локална советодавна канцеларија за алтернативни извори на енергија	Има техничка изводливост В	Потребни се одредени трошоци, но има долгорочна ефективност С	Би требало да има јавна поддршка В	1 година С	В/С
Физибилити студија за инвестирање обновливи / алтернативни извори на енергија во Преспанскиот регион	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефективност В	Има јавна поддршка В	6-12 месеци В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Зголемени инвестиции во обновливи / алтернативни извори на енергија во регионот	- Собирање на информации за можностите и ефектите од инвестирање во обновливи / алтернативни извори на енергија во преспанскиот регион до 2008;	Креирање на систем за даночно олеснување за инвестиции во обновливи / алтернативни извори на енергија во регионот на Преспанско Езеро	Локални власти Министерства за финансии	2005 - 2006	5,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за финансии
		Локална советодавна канцеларија за алтернативни извори на енергија	Локални власти	2005 -2006	20,000.00 ЕУР	Локални власти Странски донатори Граѓани
		Физибилити студија за инвестирање обновливи / алтернативни извори на енергија во Преспанскиот регион	Локални власти Министерства за економија	2005-2006	100,000.00 ЕУР	Локални власти Министерства за економија Странски донатори
Подигнување на јавната свест за обновливи / алтернативни	Едукација на граѓаните за користите од обновливи /	Јавна капања за обновливи / алтернативни извори на енергија	НВОи Локални власти	2005 -2006	40,000.00 ЕУР	Странски донатори

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
извори на енергија во регионот	алтернативни извори на енергија	Обука за управување обновливи / алтернативни извори на енергија	НВОи Локални власти	2005 - 2006	30,000.00 ЕУР	Странски донатори

10. Приоритетно прашање: Деградација на културното наследство

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Деградација на културното наследство	Подигнување на јавната свест за заштита на културното наследство	Организирање кампањи, јавни дебати, округли маси, јавни настани	Учество на луѓето на овие настани; Однесувањето на луѓето	Анкети, НВОи, Министерства за култура

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
Медиумска кампања	Обука за невладини организации и други институции		-Воспоставување на систем за едукација на јавноста; -Издавање на локални културни водичи; -Организирање на групни културни посети; -Младински / студентски работни кампови за реставрација на спомениците		Спроведување на законските барања	Спроведување на јавни анкети

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефикасност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Медиумска кампања	Има техничка изводливост В	На локално ниво има трошкова ефикасност В	Би требало да има јавна поддршка В	12 месеци В	В
Обука за невладини организации и други институции	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	1-2 години С	В/С
Воспоставување на систем за едукација на јавноста;	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	Зависно од административните процедури С	В/С
Издавање на локални културни водичи;	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	1-2 година С	В/С
Организирање на групни културни посети;	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	1 година С	В/С
Младински / студентски работни кампови за реставрација на спомениците	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефикасност В	Има јавна поддршка В	1-2 години С	В/С
Спроведување на законските барања	Има техничка изводливост	Има трошкова ефикасност	Има јавна поддршка	Зависно од административните	

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Акција	Техничка изводливост	Трошковна ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
законските барања	В	В	В	процедури С	В/С
Спроведување на јавни анкети	Има техничка изводливост В	Има трошковна ефикасност В	Има јавна поддршка В	1-2 месеци В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Подигнување на јавната свест за заштита на културното наследство	Организирање кампањи, јавни дебати, округли маси, јавни настани	Медиумска кампања	Локални власти НВОи	Континуирано	-	Странски донатори
		Обука за невладини организации и други институции	Локални власти НВОи	2004-2005	30,000.00 ЕУР	Странски донатори
		Воспоставување на систем за едукација на јавноста;	Локални власти НВОи	2004-2005	40,000.00 ЕУР	Странски донатори

Регионална стратегија за развивање на одржлив туризам во Преспанскиот Регион со посебен осврт на еколошкиот туризам и можностите за негово развивање

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
		Издавање на локални културни водичи;	Локални власти НВОи	2004-2005	20,000.00 ЕУР	Странски донатори
		Организирање на групни културни посети;	Локални власти НВОи	2004-2005	20,000.00 ЕУР	Туристички агенции
		Младински / студентски работни кампови за реставрација на спомениците	Локални власти НВОи	2004-2005	40,000.00 ЕУР	Странски донатори
		Спроведување на законските барања	Локални власти НВОи	Континуирано	-	Локал власти
		Спроведување на јавни анкети	Локални власти НВОи	Континуирано	-	Странски донатори локални власти

11. Приоритетно прашање: Деградација на почвата

Прашање	Цели	Задачи	Индикатори	Извори на информации
Деградација на почвата	Подигнување на јавната свест за заштита на почвата	Организирање кампањи, јавни дебати, округли маси, јавни настани	- Учество на луѓето на овие настани; - Концентрација на загадувачи во почвата	- Анкети, - НВОи, - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство

Идентификација на можни акции

Едукација на јавноста	Обука	Економски иницијативи	Локални програми	Технолошки мерки	Правни мерки	Испитувања
Медиумска кампања за заштита на почвата				Намалување на ерозијата со посадување на дрвја и уредување на земјиштето		Физибилити студија за намалување на ерозијата на почвата

Оценување на препорачаните акции

Акција	Техничка изводливост	Трошкова ефективност	Јавна поддршка	Време за имплементација	Вкупно рангирање
Медиумска кампања за заштита на почвата	Има техничка изводливост В	На локално ниво ќе има трошкова ефективност В	Би требало да има јавна поддршка В	12 месеци В	В
Намалување на ерозијата со посадување на дрвја и уредување на земјиштето	Има техничка изводливост В	На локално ниво ќе има трошкова ефективност В	Би требало да има јавна поддршка В	1-3 години В	В/С
Физибилити студија за намалување на ерозијата на почвата	Има техничка изводливост В	Има трошкова ефективност В	Има јавна поддршка В	3-6 месеци В	В

План на активноти

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за имплементација	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Подигнување на јавната свест за заштита на почвата	Организирање кампањи, јавни дебати, округли маси, јавни настани	Медиумска кампања за заштита на почвата	Локални власти НВОи	2005-2006	20,000.00 ЕУР	Локални власти
		Намалување на ерозијата со посадување на дрвја и уредување на земјиштето	Локални власти НВОи	2005-2008	40,000.00 ЕУР	Локални власти Странски донатори
		Физибилити студија за намалување на ерозијата на почвата	Локални власти НВОи	2005-2006	40,000.00 ЕУР	Локални власти Странски донатори